

SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. SOSYAL HİZMETLER ŞURASI

I. SOSYAL HİZMETLER ŞÛRASI

*AÇILIŞ KONUŞMALARI

*KARARLAR

*SONUÇ BİLDİRGESİ

**19 - 21 NİSAN 2004
ANKARA**

İÇİNDEKİLER

I.SOSYAL HİZMETLER ŞÛRASI AÇILIŞ KONUŞMALARI.....	
Devlet Bakanı Güldal AKŞİT'in Konuşması.....	
Devlet Bakanı Prof. Dr. Beşir ATALAY'ın Konuşması.....	
SHÇEK Genel Müdür Vekili Dr. Cafer TATLIBAL'ın Konuşması.....	
Şûra Koordinatörü Doç.Dr. Ertan KAHRAMANOĞLU'nun Konuşması.....	
I.SOSYAL HİZMETLER ŞÛRASI KARARLARI.....	
Birinci Komisyon	
Yoksulluk ve Risk Gruplarına Yönelik Sosyal Hizmetler Sonuç Raporu.....	
İkinci Komisyon	
Toplumsal Gelişme ve Sivil Toplum Örgütlerinin Etkililiği Sonuç Raporu...	
Üçüncü Komisyon	
Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılması Sonuç Raporu.....	
I.SOSYAL HİZMETLER ŞÛRASI SONUÇ BİLDİRİSİ	

I.SOSYAL HİZMETLER ŞÛRASI AÇILIŞ KONUŞMALARI

Devlet Bakanı Güldal Akşit'in konuşması

Sayın Bakanım, değerli valilerimiz, değerli akademisyenler, sivil toplum kuruluşlarının değerli temsilcileri, değerli konuklarımız, değerli basın mensupları; Sosyal Hizmetler Şûrasına hoş geldiniz diyor, hepinizi sevgi ve saygıyla selâmlıyorum.

Sorumluluğu ve vebali büyük olmakla birlikte hayır ve sevap yönü de o derece büyük olan sosyal hizmetler alanında görev yapmaktan duyduğum memnuniyetimi müsaadelerinizle sözlerime başlamadan ifade etmek istiyorum.

Şûra çalışmaları ve içeriğiyle ilgili ayrıntılı bilgileri benden önceki değerli konuşmacılar aktardılar. Gerek Kurumumuz açısından, gerekse Şûranın niteliği açısından gerekli konuşmaları yaptılar. Bu konulara yeniden değinecek değilim. Ben, sosyal hizmetler konusunu tarihi perspektifi de dikkate alarak sosyal yönüyle ele almak ve bir değerlendirme yapmak istiyorum.

Balkan Savaşları ve I.Dünya Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğunun birçok cephede savaşması nedeniyle cepheye sürekli asker sevk edilmek durumunda kalınmış, cephede savaşanların büyük bir çoğunluğunun şehit düşmesi sonucu ülkede kimsesiz çocuklar sorunu her geçen gün büyüyerek sürmüştü, savaş sonrası yaşanan toprak kayıpları sonucu İmparatorluğun başta İstanbul olmak üzere diğer illeri büyük miktarda göç almış, bu durum ailelerin sosyal ve ekonomik yönden büyük sıkıntılar yaşamalarına neden olmuştur.

Kimsesiz çocuklar sorununun büyümesi üzerine halkın girişimleriyle başlatılan çözüm arayışları yeterli olamamış, devlet kanalıyla çözümler üretilmesi zarureti doğmuştur. Bu çerçevede kimsesiz çocuklara sahip çıkmak amacıyla Sultan II. Abdülhamit döneminde 1903 yılında Darül Hayri Ali açılmıştır. Daha sonra Meşrutiyet döneminde Darül Eytamlar açılmış bulunmaktadır.

Bu çabaların önemli hizmetler yapılmış olmasına rağmen kalıcı olmadığı anlaşılmış, sonuçta bazı hayırseverlerin ve kamu görevlilerinin girişimleriyle 1917'de Himayeyi Etfal Cemiyeti İstanbul'da kurulmuştur. Bu cemiyette çocuklara yönelik olarak İstanbul'da ve diğer bazı şehirlerde önemli görevler yapılmıştır.

Kurtuluş Savaşı sırasında ülke yönetiminde Ankara merkezli yeni yapılanma nedeniyle 30 Haziran 1921'de yeni bir Himayeyi Etfal Cemiyeti kurulmuştur. Millî mücadelenin kazanılmasından sonra Mustafa Kemal Atatürk'ün de desteği alınarak Ankara'daki Cemiyet tüm ülke genelinde örgütlenmiştir.

1935 yılına kadar faaliyetlerini başarıyla sürdüren Ankara Himayeyi Etfal Cemiyeti bu tarihte adını "Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu" olarak değiştirmiştir. Daha sonraki dönemde, 1963 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü de ayrıca oluşturulmuştur.

Sosyal hizmetlere ilişkin bu dağınık yapının bir çatı altında toplanması amacıyla 1983 yılında 2828 Sayılı Kanunla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur.

Kısaca bu tarihsel süreci anlatmamın önemli bir nedeni vardır. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kuruluşundaki Kurtuluş Savaşı mücadelesi ve sonrasındaki yeniden yapılanmada bu devletin temellerini oluşturan o büyük insanların konuya bakış açılarını ve sıcak yaklaşımlarını iyi anlamak gerekmektedir.

Kaynaklar araştırıldığında 1920'li yılların başında ülke nüfusu 13 milyondur. 7 yaşından büyük olanlar dikkate alındığında okuma oranı erkeklerde yüzde 17.42, kadınlarda yüzde 4.63'tür. Nüfusun yüzde 47.71'i çiftçi, yüzde 3.7'si sanatkar, yüzde 2.8'i ise tüccardır.

Büyük Atatürk'ün hatıra defterinde 9 Kasım 1916 tarihiyle ilgili ilginç bir not vardır. Konumuzla yakın ilgisi olması nedeniyle bu notu aynen sizlere aktarmak istiyorum:

"Yollarda birçok muhacir gördük, Bitlis'e avdet ediyorlar cümlesi aç, sefil, ölüme mahkum hâlde, 4-5 yaşlarında bir çocuğu ebeveyni yol üzerinde terketmişler. Bu çocuk da bir karı kocanın peşine takılmış, onları ağlayarak 100 metreden takip ediyor. Kendilerine niçin çocuğu almadıkları için tekdir ettim. Bizim evlâdımız

değildir demişlerdir.” O dönemlerde ülkenin içinde bulunduğu durumu yukarıdaki rakamlardan ve büyük Atatürk’ün bu satırlarından açıkça anlamak mümkündür.

Bu kötü günleri bizzat yaşayan ve tanık olan büyük önder Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kurulmasından sonra konuya büyük önem vermiş, çocuklara yönelik hizmetleri teşvik etmiş, kendisi de fırsat buldukça çocuk yurtlarını ziyaret etmiştir.

Değerli konuklar, tarihsel süreci kısaca anlattım, umuyorum burada bulunan herkes bir kez daha o zor şartları ve onurlu Kurtuluş günlerini hafızasında canlandırmışlardır.

Adı zaman içerisinde değişmiş olmakla birlikte aynı alanda hizmet veren Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun günümüzdeki durumuna da kısaca bakmakta yarar vardır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu günümüzde 81 il ve 35 ilçede teşkilâtlanmış, yaklaşık 450 civarında sosyal hizmet kuruluşu ile 30 bini aşkın bakıma ve yardıma muhtaç insanımıza 24 saat esasına göre hizmet sunma çabası içerisinde.

Böylesine geniş ve kapsamlı bir yapı zaman içerisinde beraberinde pek çok sorunu da getirmiştir. Geleneksel kamu kuruluşu mantığı burada da hakim olmuştur. Yıllar önce yaklaşık 13 bin kadroyla hizmet veren kurum, halen yaklaşık 9 bin 500 personelle hizmetlerine devam etmektedir. Aradan geçen zaman içerisinde hizmet alanının genişlemesine, kuruluş sayısının artmasına rağmen personel sayısı sürekli azalmaktadır. Son 20 yıldır kamuda tasarruf mantığının doğal sonucu olarak bu alanda da gerileme olmuştur.

Valilerimiz, belediye başkanlarımız, sivil toplum örgütlerimiz, hayırsever vatandaşlarımız sosyal hizmet kuruluşları inşa etmişler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna devretmişlerdir.

Bunların işletilmesi için gerekli personel ve işletme giderlerinin karşılanması bile zaman zaman sorun olmaktadır. Bunun yanında kamu kurum ve kuruluşlarında genelde yaşanan kamu görevlilerine ilişkin sorunlar bu kurumda da yaşanmaktadır. Siyasî iktidarların ve ilgili bakanların tutum, davranış ve yaklaşımına bağlı olarak zaman zaman bazı iyileştirici düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen arzulan bir yapı maalesef oluşturulamamıştır.

Sonuçta taşradaki yöneticilerin veya Ankara’daki siyasilere ve bürokratların bayramda seyranda ziyaret ettiği mekânlar olarak sosyal hizmet kuruluşları hafızalarda yer almaktadır.

Son yıllarda, bağlı kuruluşlarda yaşanan bazı olumsuzlukların medya aracılığıyla kamuoyuna yansıtılması sonucu ilgililer kısmi olarak harekete geçmekte iseler de, bunlar sorunların köklü çözümüne yönelik çalışmalar olmaktan öteye gidememektedir.

Sosyal hizmet alanında verilecek hizmetin herhangi bir diğer kamu hizmetiyle aynı görülmesi ve karıştırılması hatası sürekli yapılmaktadır. Bu alanın doğrudan insana, hem de sorunlu insana hizmet sunumunu gerektiren, psikolojik ve sosyolojik yönleri olan bir alan olduğu çoğu zaman gözden uzak tutulmaktadır.

Güzel binalar yapılmasının, güzel eşyalarla donatılmasının ve diğer fiziksel ihtiyaçların çağın koşullarına uygun olarak yapılmasının, hizmet alan kişilere maddî katkı sağlanmasının, işe yerleştirilmesinin için esas olduğu yanılgısına düşülmüştür.

Özellikle fiziksel imkânların çoğu zaman yeterince karşılanmadığı, örnekleri görüldükçe bu konuda fazla eksiği olmayan yerlerdeki ilgililerin daha da rahatladığı ve görevlerini gereği gibi yerine getirdiklerine inandıkları görülmeye başlanmıştır.

Örneğin bir kız yetiştirme yurdunda her türlü fiziksel imkâna sahip olarak yetişen ve 18 yaşını doldurduğu için ayrılacak bir kızımızın evlendiğinde bir ev düzenini nasıl kuracağı, yemek yapıp yapamayacağı, şehir ve aile ortamına nasıl uyum sağlayabileceği, komşuluk ve akrabalık ilişkilerini nasıl sürdüreceği, mesai arkadaşlarıyla işte nasıl anlaşacağı, kazandığı parayı nasıl harcayacağı, hangi ölçülerde borçlanabileceği, mesai kavramı gibi konuların sorun teşkil ettiği sıkça görülmektedir.

Bu konuyu örnekleriyle birlikte ayrıntılandırmak mümkündür. Ancak siz değerli katılımcıların gelmek isteğim noktayı anladığınızı biliyorum. Tüm bunları ifade ederken görevinin bilincinde, her türlü fedakârlığı göstererek hizmet veren değerli çalışanlarımızın hakkını da teslim etmek zorundayım.

Sosyal hizmetler konusu bu ihtiyacı hissedenler açısından beşikten mezara kadar her aşaması iyice düşünülp plânlanması gereken bir konudur ve bu çerçevede olaya yaklaşılp çözümler üretilmesi ihtiyacı vardır.

Değerli konuklar, şu anda aklınızda, zihninizde ne varsa bir an için bunu unutmanızı ve şimdi söyleyeceklerimi hayal etmenizi istirham ediyorum.

Ölüm haktır ve bunun ne zaman olacağını ancak yüce yaratıcı bilir. Çoğunuzun çocuğu var, mutlu bir aile yaşantınız var, Allah kimseye göstermesin ve dilemiyorum ki, ancak öldüğünüzü ve çocuklarınızın kimsesiz kaldığını bir an düşünün. Onlara kim, hangi şartlarla bakacaktır?

Yine Allah kimseye göstermesin, bakamayacağınız derecede özürü bir çocuğunuz olduğunu düşünün, ne gibi bir çaresizlik içinde kalacaksınız? Yıllarca çalıştınız, emekli oldunuz, yaşınız ilerledi, kendi ihtiyaçlarınızı kendiniz gideremeyecek hâle geldiniz. Çocuklarınız yok veya var da ilgilenmiyorlar. Ne yaparsınız?

Yakınımızda, çevremizde tanıdığınız bir kadın sürekli eşinden dayak yiyor, yaşamı çekilmez hâle gelmiş, boşansa da ortada kalacak, siz yanınıza alamıyorsunuz, alamazsınız. Yok mu kadına sahip çıkacak bir merci demez misiniz?

Büyükşehirlerde uygunsuz ortamlarda yaşayan diğer insanlara zarar veren, uyuşturucu kullanan, kapkaççılık yapan sokak çocuklarını görüyor veya medyadan takip ediyorsunuz. Bu çocukların sonu ne olacak, bunların anne babaları yok mu, devlet niçin tedbir almıyor demez misiniz?

İşte değerli katılımcılar, tüm bunlar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunda cevap bulacak konulardır, sorulardır. Alan geniş, sorun çok, imkânlar sınırlı, beklenti de bu derece büyüktür.

“Bana dokunmayan bin yaşasın, ben işime bakarım, ne yapayım çocuklarına sahip çıksalardı” gibi lâflarla ve anlayışla bir yere varmak mümkün değildir. Bu ülkede yaşayan herkesin bir şekilde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu hizmetine ihtiyacı olabilir. Bu ihtiyaç kendisini insan ömrünün herhangi bir aşamasında hissettirebilir. O hâlde sosyal hizmetler konularına ve kurumlarına hangi makam ve mevkide olursak olalım sahip çıkmak zorundayız. Bu insani ve milli bir görevdir.

Ben, tüm bunları açık yüreklilikle anlatırken ülkemizde artık klasik hâle gelmiş olan makamlar şikâyet yeri değildir, çözüm yeridir karşı görüşünü ifade etmek isteyenler olabilir, saygı duyarım. Ancak, ben bu alandan sorumlu bakan olarak mevcut durumu tüm açıklığıyla ortaya koymayı bir görev saydım. Ben, bu görevimde çok üzüntülü, çok sevinçli olaylarla karşılaştım. Yurtlara gittiğinizde anne diye boynunuza sarılan çocuklarla, ilgisizlik ve bakımsızlıktan perişan olmuş çocuklarla karşılaşabiliyorsunuz. Gecenin bir yarısında hatırladığınızda uykularınızın kaçtığı, daha fazla bir şeyler yapmalıyım diye kafa yordüğünüz anlar çok oluyor.

Göz görmeyince gönül katlanırmış, ayda yılda bir medyada okuduğu veya izlediği bir olumsuzluktan kişi bir süre etkilenebilir, ancak bir süre sonra unutulabilir. Biz sürekli işin içindeyiz ve inanın hiç unutmuyoruz ve unutturmayacağız.

Biz başta Sayın Başbakanımız olmak üzere Hükümet olarak sosyal hizmet alanındaki anlayışımızı Hükümet programımızda açıklıkla ortaya koyduk ve bu çerçevede ciddî olarak çalışmalar yürütüyoruz. Ancak, ben bu konuşmamda bunların üzerinde ayrıntılı olarak durmayacağım. Ben, konuya makro düzeyde bakılmasını, Cumhuriyet döneminde sosyal hizmetler alanında elde ettiğimiz kazanımlar temelinde bugün bulunduğumuz noktayı da dikkate alarak uluslararası düzeyde, özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde gelinen noktayı yakalamak, bu çerçevede yeni düzenlemeler yapmak gerektiğine inanıyorum. Mevcut yapıyı olduğu gibi korumak veya tamamen değiştirmek gibi bir ön yargımız kesinlikle yoktur. Bu Şûranın düzenlenmesine ilişkin kararımızın oluşmasında da bu noktadan hareket ettik. İstedik ki, ilgili tüm taraflarla oturalım, konuşalım, bu konuda kim ne söylemeyi arzu ediyorsa ortaya koysun, tartışalım ve bir ortak noktada buluşmaya çalışalım. Elde edeceğimiz sonuçlar çerçevesinde geleceğe yön verelim.

Hükümetimizin kamuda yeniden yapılanma ve yerel yönetimlerle ilgili olarak yapmayı planladığı yasal düzenlemelerin bir kısmı Türkiye Büyük Meclisi gündeminde, bir kısmı da yakında gündeme gelecektir.

Bu temel çerçevede düzenlemeler yapılırken her hizmet alanında olduğu gibi sosyal hizmetler alanında da yerimizi belirlemek durumundayız. İnşallah bu Şûra sonunda taşlar yerine oturmuş olacaktır.

Değerli konuklar, konuşmamın sonunda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme çalışanlarının iki önemli sorunu ile ilgili çalışmalarımızdan da kısaca bahsetmek istiyorum.

Bunlardan birincisi, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu personeli arasında halen geçerli olan sözleşmeli ve sözleşmesiz personel arasındaki ciddi haksızlıktır. Sözleşmeli olanlar sözleşmeli olmayanlardan yaklaşık 2-3 misli daha fazla maaş almaktadırlar. Bu haksızlığın giderilmesi için hazırladığımız kanun tasarısını bakanlıkların görüşüne açtık. Personel motivasyonunu olumsuz yönde etkileyen bu uygulamaya son vererek, Bütçeye de fazla yük getirmeyen yeni bir ek ödeme getirmeyi tasarlıyoruz. Ayrıca, nöbet ücretlerini de bu tasarı ile yeniden düzenliyoruz.

İkinci konu ise, Başbakanlığa bağlı olan kuruluşların aldığı fazla çalışma ücretinin Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu çalışanları için dondurulmuş olmasıdır. Bakanlığımıza bağlı Özürlüler İdaresi Başkanlığı normalde fazla mesai ücreti almakta, ancak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu çalışanları alamamaktadır. Bu problemin çözümü için de gerekli çalışmalar sürdürülmektedir.

Sosyal hizmet çalışanları her iki konuda da uzun yıllardır çözüm beklemektedirler. Bu iki konuyu yakın tarihte çözeceğimizi umuyorum.

Değerli konuklar, Şûramızın finansmanı konusunda gerekli destek Devlet Bakanımız Sayın Beşir Atalay'ın talimatlarıyla Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamındaki ödenekten sağlanmaktadır.

Bu vesileyle her konuda desteklerini bizden esirgemeyen Sayın Bakanımıza teşekkür ediyorum.

Şûramızın gerçekleştirilmesi için oluşturduğumuz ekipteki arkadaşlarımız birkaç aydır gayretli çalışmalar sürdürmektedirler. Bu vesileyle Şûranın bu aşamaya gelmesinde emeği geçen herkese şükranlarımı sunuyorum. Bu açılıştan itibaren 3 gün boyunca çalışmalara katılacak olan herkese başarılar diliyorum. Şûramızın sosyal hizmetler alanında yeni bir açılım ve bakış açısı getirmesi dileğiyle hepinize saygılar sunuyorum, tekrar hoş geldiniz diyorum.

Devlet Bakanı Prof. Dr. Beşir ATALAY'ın konuşması

Sayın Bakanım,

Değerli valilerim,

Şûranın değerli üyeleri,

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun değerli yöneticileri, çalışanları,

Değerli konuklar, değerli basın mensupları;

Hepinizi saygıyla selamlıyorum,

Şûramızın hayırlı, verimli olmasını temenni ediyorum ve iyi bir çalışma günü diliyorum.

Gerçekten biraz önce Sayın Bakanım sağ olsunlar çok detaylı, konunun bütün boyutlarını ortaya koyan bir değerlendirme yaptılar ve Şûraya da hedef çizdiler. Esasen Şûralar, bu tür toplantılar bildiğiniz gibi bir paylaşma ortamıdır, mevcut politikaların gözden geçirildiği ve düşüncelerin, yeni fikirlerin, yeni yaklaşımların ortaya konduğu, bunların sistematik hâle getirildiği ve icracıların da bunlardan faydalanacağı önemli platformlardır.

Hele bugün ilk defa toplanan böyle geniş kapsamlı bir değerlendirme toplantısının konusu da çok duyarlı, çok insanî ve biraz da ironik ve hüznü bir konudur. Esasen buradaki konuşmalarda ve geçirdiğimiz kısa vakitte bile bu konunun ne kadar çok boyutu olduğunu ve ne kadar da hüznü boyutları olduğunu burada yaşadık, hissettik.

Onun için ben önce gerçekten böyle bir toplantıyı düzenleyen Sayın Bakanımıza, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna, Şûra Koordinatörümüze ve katılan, buna destek verecek, fikirlerini beyan edecek, katkı verecek başta valilerimiz olmak üzere bütün üyelere teşekkürler ediyorum, başarılar diliyorum.

Arkadaşlar, esasen bu Şûra Hükûmet politikamızın değişik alanlarındaki görüntülerinden birisidir. Hükûmet olarak bizi baştan beri izliyorsunuz şöyle bir politikamız var: Hangi konuyu ele alırsak çok uzun, kuramsal tartışmalarla kalmıyoruz, mutlaka somut, pratik bir sonuç elde etmek ve onu uygulamak istiyoruz.

Sorunları uzatan, çok tartışan ve çözümsüzlük içinde yürüten, âdeta statükoyu koruyan bir Hükûmet değiliz, mümkün olduğunca ve somut adımlar atmak istiyoruz. Hangi konuyu ele alırsak o konuda da hemen kararlar verip uyguluyoruz ve ülkemizin gerçekten buna ihtiyacı var. Biraz daha çabuk olmaya ve biraz daha pratik olmaya ihtiyacı var.

Bu Şûranın sonuçları da öyle olacaktır, bundan emin olabilirsiniz. Sayın Bakanımızla yakın alanlarda çalışıyoruz ve yardımlaşıyoruz ve Sayın Bakanımızın hem Bakanlar Kurulunda hem genel manada bu konudaki hassasiyet ve çabalarına şahit oluyorum. Buradaki sizlerin değerli fikirleriniz, katkılarınız ve bu Şûradan çıkacak sonuçlar mutlaka uygulamada yer alacaktır, uygulamada etkileri ve pratik sonuçları olacaktır. Buna inanıyorum.

Ve tabii paylaşma, biraz önce ifade ettiğim gibi bizim Hükûmetimizin diğer bir politikası. Bir konuyu ele aldığımızda demokratik ortamda ve şeffaf şekilde bütün tarafların görüşlerini almak istiyoruz. Yürüttüğümüz bütün yasal çalışmalarda, yasal düzenlemelerde bu katılımı ve azami mutabakatı çok önemli görüyoruz ve özellikle o konunun bütün taraflarını dinlemek ve katkılarını almak istiyoruz. Buna bütün çalışmalarımızda özen gösterdik, yani sonunda söylenmedik söz kalmasın, kim ne düşünüyorsa söylesin, katkısını versin ve kararlar da sonra alınsın diye çaba sarf ediyoruz.

Şimdi, bu Şûra da onların izlerinden, uzantılarından birisi. Bütün taraflar burada, üç gün süresince bu hassas konu üzerinde konuşacak ve alınan kararları da Hükûmetimiz Sayın Bakanımızın sorumluluğunda gerçekleştirmeye çalışacaktır.

Ben, size kısaca benim de başka bir boyutunu yürüttüğüm, sosyal yardım, sosyal hizmet konusundan bahsetmek istiyorum. Yani şu anda Hükûmetimizin yürüttüğü çok kapsamlı sosyal yardım politikasından genel olarak söz edeceğim.

Esasen baştan beri yine Hükûmetimizin politikalarında görüyorsunuz, bütün ekonomi politikalarında ve programlarında sosyal boyutu çok önemsedik ve çok vurguladık. Daha 58. Hükûmet kurulduğunda IMF programına bizim 2 önemli rezervimiz vardı hatırlanırsa. Bir, bu programda sosyal boyut eksik iki, tarım kesimi epeyce ihmal edilmiş ve ondan sonraki çalışmalarda bunlar telafi edilmeye çalışıldı, düzeltildi ve mutlaka bütün bakanlıklarımızın çalışmalarında da bu sosyal boyut, sosyal yardım ve hizmet boyutu yürüyor.

Evet, bazı bakanlıklarımız bu konuda daha ağırlıklı, merkezi rol oynuyor, fakat her bakanlığımızın kendine ait programında sosyal boyut da yürüyor diyebiliriz.

Biliyorsunuz biraz önce sözü edildi, sosyal yardımların çok organize yürüdüğü, direkt yürütüldüğü bir mekanizma var, bunun adı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu. Bu fon 1986 yılında kurulmuş ve fonla irtibatlı bütün il ve ilçelerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurulmuştur. Bir nevi fonun tamamlayıcısıdır. İşte bu vakıflar, burada değerli temsilcileri olan sayın valilerimiz ve sayın kaymakamlarımızın başkanlığında yürür. Bunların mütevelli heyetleri vardır ve bu mütevelli heyetlerinin içinde 3 kişi de sivilidir. Yani, kamu görevlisi değildir. Valilerimiz bunları belirler, o yörede, o ilde, o ilçede hayırsever 3 kişi diye tanımlanır. Bu konularla ilgilenen, bu konuları dert edinen insanlardan seçilir.

Sosyal Yardımlaşma Dayanışmayı Teşvik Fonunun gelirleri çok değişik kanallardan gelmektedir, fakat gene bir kısmı bütçe içindedir. Geçmiş yıllarda bu fonun tâbi gelirlerinin bir kısmı bütçe harcamalarına ayrılmıştır. Hükûmetimiz şu hassasiyeti göstermiştir. Bu fonun gelirlerinin bir kuruşunu bile hedefi dışında genel bütçe ihtiyaçları için kullanmadık ve ilk defa geçen ve bu yıl, 2004 yılında Bütçeden bu fona katkı verildi. Kendi gelirleri dışında bu fona, bir fikriniz olsun diye söyleyeyim, bu yıl genel bütçeden 380 trilyon Türk Lirası eklenmiştir. Kendi geliriyle birlikte 2004 yılı bütçesinin, 1 katrilyon Türk Lirası civarında olmasını bekliyoruz.

Bu nasıl kullanılıyor? Çok değişik alanlarda, zaten sizler biliyorsunuz. Önce vakıflarımıza periyodik destek gönderiliyor her ay ve o vakıflarımız kendi yörelerinde hangi konuda olursa olsun (bu gıda olabilir, yakacak olabilir, nakdi yardım olabilir, konut kirası olabilir, elektrik parası olabilir, yol parası olabilir) mütevelli heyetlerinin karar verdiği, uygun bulunduğu ihtiyaç sahiplerine destek veriyor. Bu çok geniş bir yelpazedir. 931 vakıf var Türkiye genelinde ve gerçekten şu anda vatandaşla devlet arasında çok hayırlı, çok önemli bir irtibat bu kanalla yürümektedir.

Fonun bünyesinde son olarak, Sayın Bakanımın da sözünü ettiği, Sosyal Riski Azaltma Projesi diye bir proje var. Bu biraz uluslararası katkı alınmış bir projedir. Bu projede çok boyutlu bazı çalışmalar yürütülür ama en önemlilerinden birisi sosyal hizmet ve sosyal yardım yürüten kurumlarımızın alt yapısını güçlendirme boyutudur. Bu proje Sosyal Yardımlaşma Dayanışmayı Teşvik Fonu Genel Sekreterliği, vakıflarımız, özellikle de Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun alt yapısını, hizmet ağını genişletmesi için yan destek verir. Bu projeden Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu için öngörülmuş bütçe yaklaşık 15 milyon dolardır. Şu ana kadar da bunun 650 bin doları:

1-Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu personelinin eğitimi, daha iyi hizmet verecek insan yetiştirmek (burada bunlar tartışılacaktır),

2-Teknik alt yapı, bilgisayar ağı ve ülke içindeki iletişimi sağlamak,

3-15 civarında projenin (Çocuk İhmal ve İstismarının Önlenmesi Projesi, Aydın Merkezde, Samsun Merkezde sokakta çalışan çocuklarla ilgili bir proje, Edirne'de toplum merkezi projesi) desteklenmesi

için kullanılmıştır. Sayın Bakanımın üzerinde çok durduğu, yine Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun teklif ettiği sokak çocuklarıyla ilgili bütçesi daha yüksek kapsamlı bir proje de Cumhuriyetimizin 80. yılı etkinlikleri çerçevesinde desteklenecektir.

Bildiğiniz gibi 80. yıl faaliyetlerinin koordinatörüyüm, orada belli bir bütçemiz var. Sadece kutlamalar değil, orada bazı kalıcı çalışmalar da yapmak istedik. İşte desteklemek istediğimiz bir proje de budur, sokak çocukları üzerine çalışma. Şu anda çok da ihtiyaç var. Eminim büyük bir katkı sağlayacaktır. Bunu da burada ifade etmiş olayım.

Ve işte bu Şûraya da bu fondan belli bir katkı verilmiştir ve devam edilecektir. Halen Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun alt yapısını güçlendirme, personel yapısını güçlendirme, politikalarına destek verme yönünde bu fondan ayrılan kaynağın büyük bir kısmı harcanmamıştır, kullanılacaktır. Eminim bu Şûra da bunlar da değerlendirilecektir. Önemli bir destek olacak zannediyorum.

Tekrar bu önemli ve hayırlı toplantının verimli geçmesini diliyorum, hepimizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum, katkılarınız için teşekkür ediyorum. Sağ olun, iyi günler diliyorum.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdür Vekili

Dr. Cafer TATLIBAL'ın konuşması

Sayın Bakanlarım,

Sayın Valilerim,

Kıymetli Şûra üyelerim,

Kıymetli basın mensupları;

Birinci Sosyal Hizmet Şûrasına katılarak bizleri onurlandırmış olduğunuz için Kurumum ve şahsım adına teşekkürlerimi arz ederim.

İlk defa gerçekleştirilen Birinci Sosyal Hizmet Şûrasının yapılmasını direktifleriyle başlatan ve çalışmaları yakından takip etmiş olan Devlet Bakanım Sayın Güldal Akşit Hanımefendiye ayrıca şükranlarımı arz etmek isterim.

Şûra için gerekli çalışmalara önemli bir katkı sağlayan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Genel Sekreterliği ve SRAP Koordinasyon Biriminin tüm yönetici ve çalışanlarına, maddî destek sağlayan Ziraat Bankası Samanpazarı Şubesine ve son olarak bugün Şûrada tartışılacak konuların temelini oluşturan, hazırlıkları yapmış olan tüm ön komisyon üyelerine huzurlarınızda çok teşekkür ederim.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bizlere ülkemizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve onun yakın çalışma arkadaşlarının mirasıdır. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin sosyal hukuk devleti yönünü ortaya koyan ana konuların başında gelmektedir.

Şûra ile SHÇEK çalışmalarının daha etkin yürütülmesine yardımcı olacak önemli sonuçlar ortaya çıkarılacağı umudu içerisindeyim.

SHÇEK Genel Müdürlüğü, Anayasa, yasalar ve ilgili tüzük ve yönetmelik hükümleri çerçevesinde çalışmalarını sürdüren Başbakanlığa bağlı katma bütçeli bir kuruluştur. Çocuk Hakları Sözleşmesi hükümlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi konusunda Genel Müdürlüğümüz koordinatör kuruluş olarak belirlenmiştir.

Genel Müdürlük 1 genel müdür, 5 genel müdür yardımcısı, 16 daire başkanıyla Merkez Teşkilatını oluşturmaktadır. Taşra teşkilatı ise 81 il ve 35 ilçe müdürlüğü ile 445 kuruluş müdürlüklerinden müteşekkil ve 9 bin 247 personel ile hizmet veren bir kurumdur.

SHÇEK'in hedef kitleleri şunlardır: Birey, aile grup ve toplum. Bu kapsamda çocuk, genç, yaşlı, özürli, kadın, aile ve toplumla ilgili nüfus gruplarıdır.

SHÇEK Genel Müdürlüğü hizmetlerini; "Geliştirici-değiştirici hizmetler", "Koruyucu-önleyici hizmetler", "Tedavi ve rehabilite edici hizmetler" diye üç ana başlıkta toplamaktayız.

Geliştirici-değiştirici hizmetler; genel olarak hedef kitlenin, yani müracaatçıların gereksinim duyduğu hizmetlerin sağlanmasına yarayan tüm yasal düzenlemelerin yapılmasını ve takibini içermektedir. Bu kapsamda ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin uygulanması (Lahey İnsan Hakları Sözleşmesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi, ÇEDAL, Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi) ve Ülkemizde medeni kanunda düzenlemelerin yapılması gibi hizmetler; yasa geliştirme çalışmaları, proje çalışmaları ve yayınlar yoluyla yapılmaktadır.

Koruyucu önleyici çalışmalara gelince, kişilerin korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç duruma düşmelerini önlemeye yönelik çalışmaların bütününe kapsamaktadır. Ailelerin ve bireylerin karşı karşıya kaldıkları tehlikeler nedeniyle çocuk ve ailenin desteklenmesiyle ailelerin parçalanmasına neden olan sorunların ortadan kaldırılması, sokağın cazibesinin azaltılması ve çocukların sokakta çalışmasının önüne geçilmesi gibi çalışmaları içermektedir. Aynı nakdi yardım hizmetleri, aile danışma merkezleri, yaşlı dayanışma merkezleri ve toplum merkezlerinin çalışmaları daha çok bu yöndeki çalışmaları kapsamaktadır.

Tedavi ve rehabilite edici hizmetlere gelince sorun ortaya çıktıktan sonra yapılan tüm çalışmaları kapsar. Bu çalışmalar Kurumumuzca bakım ve rehabilitasyon hizmetleri, evlât edindirme hizmetleri, koruyucu aile hizmetleri, korunmaya muhtaç çocukların işe yerleştirilmesine yönelik hizmetler -3413 Sayılı Yasa gibi, izleme ve değerlendirme hizmetleri, evlat edinmedeki ilk 1 yıllık sürenin takibi ve Çocuk Hakları Sözleşmesinin uygulamalarının izlenmesi gibi.

Toplam 445 kuruluşumuz var. Bu 445 kuruluşumuzda 54 bin 666 kişiye hizmet verilmektedir. Bunların 30 bin 774'ü yatılı hizmetler, 23 bin 872'si gündüzlü hizmetler ve 30 bini de özel rehabilitasyon merkezleri kanalıyla ayaktan tedavi şeklinde verilen hizmetlerdir. Yani, toplam olarak 54 bin kişiye Kurumumuz hizmet vermektedir. Halen 557 çocuk koruyucu aile yanında kalmakta, öğretim ve yaş durumuna göre verilen ücret 80 ile 110 milyon TL arasındadır.

Gelişmiş ülkelerde bu tür hizmetler Kiliseler ve sivil toplum örgütlerince koruyucu aileler bulunarak örf, âdet ve dini eğitimleri de koruyucu aileler tarafından verilerek yapılmaktadır. Ülkemizde 1 çocuğun Kurum bakımında aylık maliyeti 750 milyon TL'nin üzerindedir. Kabaca 30 bin çocuğa bakılmaktadır, 10 bin personel de söylemiş olursak 40 bin sayı, genel bütçemiz 300 trilyon, bölersek 750 milyonun üzerinde bir rakam çıkıyor.

Evlât edindirme hizmetlerine gelince, 2003 yılında 520 çocuk evlât edindirilmiştir. Günümüze kadar toplam 7 bin 384 çocuğun evlât edindirme işlemleri tamamlanmış. Lahey İnsan Hakları Sözleşmesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi doğrultusunda Türk Medeni Kanunundaki değişikliklerle SHÇEK evlât edindirmede aracı kurum seçilmiş, Medeni Kanununda da evlât edindirme işlemlerinde 1 yıl izleme süresinden sonra evlât edinilmesine karar verilmiştir.

Taleplerin çoğu 0'la 1 yaş, özellikle de kız çocuğunda yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle evlât edinme taleplerinin tamamının karşılanması mümkün olamamaktadır.

3413 Sayılı Yasa ile işe yerleştirilen çocuk sayısı 1988 yılından 2004 yılına kadar 23 bin 385'tir.

Aynı nakdi yardım hizmetlerimizde 2003 yılında 13 bin 253 kişiye yaklaşık 10 trilyon yardım yapılmıştır. Çocuk başına yaklaşık 70 milyon TL. ödenmektedir. Bu miktar hizmet alanlar için bir anlam ifade

etmediğinden aileler kurum bakımını tercih etmektedir. Bu ücretlerin artırılması durumunda Kurum bakımındaki çocukların ailelerine dönüşü hızlanacaktır; çünkü çocuğun yüksek yararının en çok gözetileceği yer ailesinin yanındır.

Kurumumuzun sorunlarına gelince, kurum personelinin azlığı en başta gelen sorunlarımızdan biridir. Çünkü kurumumuz 24 saat yatılı ve sürekli hizmet götürmektedir. Personel sayısının azlığı, Kurum personelinin çalışma şartlarının zorluğu, personel ücret dağılımındaki adaletsizlik, tasarruf tedbirleri nedeniyle hızlı hareket edememe, ayrıca Kurumun basınla olan ilişkilerinde genelde olumsuzlukların yansıyor olması, kuruluşlarımıza vatandaşların gönüllü katkı ve katılımlarının farklı nedenlerle istenilen düzeyde ve süreklilikte olmaması başlıca sorularımızdır.

Şûra çalışmalarında aşağıda sıralanan önerilerin tartışılması Kurumumuzun bu alandaki çalışmalarına hız kazandıracaktır.

Özürlülüğü önleyici tedbirlerin acilen alınması gerekmektedir. Şöyle ki, akraba evliliklerinin önlenmesine yönelik eğitim çalışmaları, medikal önlemler olarak evlilik öncesi eşlerin kan tetkikleri, hamilelik döneminin çok iyi takibi, doğum sonrası yapılan acil kan tetkikleri, işitme kaybının hızlı teşhisi, aşılarının yapılması özürlülüğü önleyici faktörler arasında sayılmaktadır. Bir örnek verirsek, aşılarla ilgili bir devlet politikası izlendiğinden, bugün Polioseveli ülkemizde artık görülmemektedir.

Bu önleyici hizmetlerin ücretli olması nedeniyle halkımız birçok tetkikleri yaptırmamaktadır. Bu önleme yönelik gerekli çalışmalar yapıldığı takdirde ömür boyu devlete yük olacak yüzde 10 özürlü grubunun önüne geçilerek önemli bir kazanım elde edileceğini umuyoruz.

Madde bağımlılığı olan çocuklar tüm dünyada olduğu gibi bizim ülkemizde de başta gelen sorunlardandır. Bu çocukların Sağlık Bakanlığı tarafından bağımlılıklarının medikal tedavisinin tamamlanmasından sonra SHÇEK tarafından rehabilite edilmesi gerekir. Bundan dolayı sokak çocuklarının yoğun olduğu en az 7 coğrafi bölgede UMATEM ve AMATEM Merkezleri behemehâl açılmalıdır.

3413 Sayılı Yasayla yurtlarımızda yetişen çocuklara iş bulma hadisesinde de istismarlar oluşmaktadır. Bu yasa yeniden düzenlenmelidir, bu yasaya dayanarak birçok aile anlaşmalı boşanmalar yaparak devlet iş buluyor düşüncesiyle çocukları kurum bakımına vermektedir. Bu çocuklar da iş garantisi duygusuyla eğitimlerine gereken önemi göstermemekte, önemli bir kısmı sadece ilkokul mezunu olarak kalmaktadır.

Koruyucu aile uygulamasının yaygınlaştırılması ve aileye ödenen desteğin artırılması çok önem arz etmektedir. Demin bahsettiğimiz gibi bir çocuğun kurumumuza 750 milyona mal olduğunu düşünürsek, bu paraya 2 tane çocuğu aile yanında yerleştirerek daha iyi şartlarda barındırma şansımız bulunmaktadır.

Kurum bakım modelinde kışla tipinden ev tipine geçişin hızlandırılması gerekmektedir.

Mülteciler ve insan ticaretinin önlenmesi çalışmaları SHÇEK'e yeni sorumluluklar yüklemektedir. Bu durum meslek elemanlarına duyulan ihtiyacın önemini ortaya koymaktadır. Yükseköğretim Kurulu ülkenin en çok ara elemana olan ihtiyacını görmeli, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, fizyoterapist, çocuk gelişimci ve benzeri dallarda acilen meslek yüksekokulları sayısını artırmalıdır.

Dernekler Yasasında son düzenlemelerle kuruluş derneklerinin isimlerinden kuruluş adı çıkarılması öngörüldüğünden statülerinin yeniden derlenmesi çalışmalarımız desteklenmelidir.

Koruma altında çocukların vesayetinin Kurumumuza devredilmesi ve bu sayede yuva ve yurtlarda bakılan çocuk sayısının azalmaya neden olacağını düşünmekteyiz.

Sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan tüm ihtiyaç gruplarına ulaşma yollarının belirlenmesi gereklidir. Koruyucu ve önleyici hizmetlere ağırlık verilmesi, halen hizmet vermekte olan kuruluşların fiziki mekânlarının uygun hâle getirilmesi, korunmaya muhtaç çocuklara yönelik olumlu yönde toplumsal duyarlılık geliştirmenin yollarının belirlenmesi gerekmektedir.

Kurumumuz tarafından yukarıda sayılan sorunlara yönelik çalışmalarımızdan istifade ile yeni politikaların oluşmasını bekleyerek Birinci Sosyal Hizmetler Şûrasının hepimiz için hayırlı olmasını diler, yüksek heyetinize saygılarımı arz ederim.

Şûra Koordinatörü Doç. Dr. Ertan KAHRAMANOĞLU'nun konuşması

Sayın Bakanlarımız,

Sayın Milletvekillerimiz;

Birinci Sosyal Hizmetler Şûrasının değerli üyeleri,

Sayın konuklarımız;

Birinci Sosyal Hizmetler Şûrasına hoşgeldiniz der, hepinize saygılarımı sunarım.

Birinci Sosyal Hizmetler Şûrası, sosyal hizmetlere ilişkin ülkemizdeki örgütlenme ve uygulamaların işlev ve etkinliğini değerlendirmek, hizmet sunumundaki dar boğazları ve çözüm yollarını belirlemek, sosyal hizmetlerin gelişmesi ve daha etkili bir düzeye ulaşmasında geleceğe yönelik önerilerin oluşturulmasına olanak sağlamak, ulusal sosyal hizmetler politikasının belirlenmesinde katkıda bulunmak ve sosyal hizmetlere ilişkin konuları kamuoyunun bilgi ve dikkatine sunmak amacıyla düzenlenmiş bulunmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda Şûrada “Yoksulluk ve risk gruplarına yönelik Sosyal Hizmetler”, “Toplumsal gelişme ve sivil toplum örgütlerinin etkililiği”, “Avrupa Birliğine uyum sürecinde sosyal hizmetlerin yeniden yapılandırılması” olmak üzere üç temel konu ele alınıp tartışılacaktır.

Sayın konuklar, çağımızın belirgin özelliği insan hakları, insan vakar ve haysiyetine yaraşır yaşam hakkı, özgürlük, sosyal adalet ve eşitlik gibi kavramların önem kazanmış olmasıdır.

Bu kavramları benimseyen ve idealleştiren toplumlar için sosyal sorunlara hassasiyetle eğilmek, insan ihtiyaçlarını karşılama yönünde çaba göstermek ve insan kaynaklarını geliştirmede tüm olanaklarını seferber etmek birincil derecede öneme sahip bulunmaktadır.

Amaç, insan varlığını güçlü kılmak, toplumsal yaşam ve etkinliklere etkili bir biçimde katılmalarını gerçekleştirmek ve nihayet tam iyilik hallerini sağlamak ve güvence altına almaktır.

Bu amaca ulaşmada en önemli unsurlardan biri de sosyal hizmetlerdir. Sosyal hizmetler teknolojik geliştirmeyi insancılaştırma ve toplumları sosyalleştirme amacının yanı sıra, bireylerin gelişmelerine ve toplumun değişen koşullarına uyum sağlamalarına yardımcı olmak, kişilerin refahını sağlamak ve sosyal değişmeyi etkilemek, bireyin sosyal işlevselliğini engelleyen tikanlıkları açmak, birey toplum etkileşimini güçlendirmek, sosyal bilinci geliştirmek, insan haklarını güvence altına almak, toplumsal refah ve kaynakların dağılımını dengelemek gibi amaçlara sahiptir.

Görüldüğü üzere bir toplumun çağdaş bir görünüme kavuşmasından önemli rol ve işleve sahip olan sosyal hizmetlerin oluşturulması ve geliştirilmesi her toplum için büyük bir öneme sahip bulunmaktadır.

Sayın konuklar, ülkemizde sosyal hizmetler çeşitli aşamalardan geçerek bugünkü şeklini almıştır. Aslında sosyal hizmetlerin ve kurumlarının Türk toplumundaki varlığı çok eski tarihlere kadar gitmektedir. Vakıflar, Loncalar gibi kurumlar Türk toplumunun sosyal alanda sahip olduğu en güzel örgütlü uygulamalara örnektir.

Endüstrileşme ve kentleşme gerçeği paralelinde değişen ve gelişen toplumsal yapı ve ihtiyaçlar Türk toplumunda da geleneksel uygulamaların yerini modern uygulamalar ve bu kapsamda çağdaş anlamda sosyal hizmetlerin almasını gerekli kılmıştır.

Cumhuriyet döneminde sosyal hizmetlerin gelişim ve uygulanmasını üç döneme ayırmak olasıdır. Birinci dönem, Cumhuriyetin kurulmasından II. Dünya Savaşı sonrasına kadar olan dönemdir. Bu dönemde sosyal hizmetlerin genellikle yerel yönetimler ile gönüllü kuruluşlara bırakıldığı, devletin bu alanda işlevinin en azda tutulduğu görülmektedir.

Örneğin korunmaya muhtaç çocuklar temelde Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu gibi gönüllü bir örgütün sorumluluğuna bırakılmış, sosyal yardım uygulamaları ise temelde belediyelerin görevi olarak kabul edilmiş ve Kızılay gibi gönüllü kuruluşların çabalarına bırakılmıştır.

Devletin bu dönemdeki yaklaşımını anlayışla karşılamak gerekir. Kalkınma ihtiyacının ön plâna çıktığı ve yatırıma hız verilerek endüstrileşmiş toplumların düzeyine çıkma düşüncesinin benimsendiği bir dönemde ekonomik kalkınmaya öncelik tanınması doğal karşılanacak bir husustur.

İkinci dönem, II. Dünya Savaşından sonra dünya ülkelerinin benimsemeye başladığı insan odaklı sosyal politikaların ülkemizde de yansımalarıyla başlayan akımların hayatiyet kazandığı bir dönemdir. Örneğin bu dönemde korunmaya muhtaç çocukların korunması, bakılması ve yetiştirilmesine yönelik 1949 yılında çıkarılan özel bir kanunla bu görev temelde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığına verilmiştir.

1957 yılında ise yürürlüğe giren 6972 Sayılı Kanunla bu sistem değiştirilmiş, korunmaya muhtaç çocukların korunması, bakılması ve yetiştirilmesi görevi illerde kurulan ve her biri birer yerel yönetim kurulu statüsüne sahip olan Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma Birliklerine verilmiş, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığının bu birliklere personel ve parasal açıdan yardımda bulunması öngörülmüştür.

1959 yılında ise 7355 Sayılı Kanunla tüm alanlarda sosyal hizmetleri düzenlemek üzere öneriler getirmek, bu alanda eğitim ve araştırma yapmak amacıyla Sosyal Hizmet Enstitüsü kurulmuştur. Bu kanunla sosyal hizmetler alanında profesyonel elemanlar yetiştirmek üzere 1961 yılında bugün Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu olarak işlevini sürdüren Sosyal Hizmetler Akademisi açılmış ve sosyal hizmet eğitimi verilmeye başlanmıştır.

1963 yılında ise 225 Sayılı Kanunla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde her türlü sosyal yardım ve sosyal hizmetleri düzenlemek, yürütmek amacıyla Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu dönem bir yandan özellikle 1950'li yıllarda başlayan ve hızla devam eden köyden kente göçün getirdiği sosyal sorunların en yoğun bir biçimde ortaya çıktığı, öte yandan bu yoğunluk karşısında sosyal hizmetlerin çeşitli kurum ve kuruluşlarca birbirinden kopuk gerekli işbirliği ve eşgüdümünden yoksun bir biçimde yerine getirilmeye çalışıldığı bir dönem olmuştur.

Bu dönemin en büyük özelliği 1960 Anayasasında da ifadesini bulan sosyal hukuk devleti idealinin bir gereği olarak devletin de sosyal hizmetler alanında etkili olmaya başlamasıdır.

Ancak, diğer bir özelliği de, gerek yönetim standartları gerekse hizmet standartları açısından dağınıklık içinde olmasıdır. Bu özellikler ve bu dağınıklıklar 27 Mayıs 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2828 sayılı Sosyal Hizmet ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununu getirmiştir. Böylece sosyal hizmetler yönetim sisteminde üçüncü bir dönem açılmış olmaktadır.

2828 Sayılı Kanun sosyal hizmetlerdeki dağınıklığı gidermeyi öngören, hizmetlerin çağdaş anlayış doğrultusunda etkili bir biçimde verilmesini amaçlayan bir özelliğe sahiptir. 2828 Sayılı Kanun sosyal hizmetler yönetim sisteminde hizmet bakımından yerinden yönetim anlayışına uygun olarak kamu tüzel kişiliğine sahip katma bütçeli bir ihtisas kurumu, yani Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunu kurarak hizmetlerin reorganizasyonunu, koordinasyonunu ve geliştirilmesini amaçlamıştır.

Sosyal hizmetler yönetim sisteminde bugün Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun yanı sıra, bir yandan 1980'li yılların ikinci yarısında kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu İdaresi, Aile Araştırma Kurumu, Özürlüler İdaresi, öte yandan il özel idareleri ve 1930 yılında yürürlüğe giren Belediye Kanunu hükümlerine uygun olarak belediyeler, diğer yandan çeşitli kurum ve kuruluşları ile merkezi teşkilattaki vakıf ve dernekler gibi bir taraftan da sivil toplum örgütleri önemli işlev ve sorumluluklara, sosyal hizmetler alanında sahip bulunmaktadır.

Sayın konuklar, sosyal hizmetler alanında bugün gelinen nokta bütün güçlüklerle karşı ümit vericidir. Ancak, şurası da bir gerçektir ki, ülkemiz insanının bugün karşı karşıya olduğu ihtiyaçlarının daha doyurucu bir şekilde karşılanabilmesi için geçmiş uygulamalardan da dersler çıkartarak sosyal hizmetlerin sosyal koruma sistemi kapsamı ve bütünlüğü çerçevesi dahilinde daha etkili bir düzeye kavuşturulması kaçınılmaz bir gereklilik olarak belirmektedir.

Şûranın 3 günlük çalışma süresince gerçekleştireceği değerlendirme ve alacağı kararların sosyal hizmetlerin daha etkili bir düzeye kavuşturulmasında önemli katkılar sağlayacağına olan inancımı ifade eder, Birinci Sosyal Hizmetler Şûrasının ülkemiz, insanlarımız için yararlı olmasını diler, bu duygu ve düşüncelerle hepimize saygılarımı sunarım. Teşekkür ediyorum.

I. SOSYAL HİZMETLER ŞÛRASI

Birinci Komisyon

YOKSULLUK ve RİSK GRUPLARINA YÖNELİK

SOSYAL HİZMETLER

SONUÇ RAPORU

KOMİSYON ÜYELERİ

Başkan	:	Sema Kut
Başkan Yardımcısı	:	Oktay Arpacıođlu
Raportörler	:	Hasan Mutlu, Ercan Dansuk
Üyeler	:	Mustafa ADIGÜZEL Abdurrahman AKBAŞ Ramazan AKBULUT Gönül AKÇAMETE Aziz AKGÜL Berrin AKMAN Ali AKPİNAR H.İbrahim AKPİNAR Yusuf ALTINTAŞ Betül ALTUNTAŞ Neriman ARAL Oktay ARPACIOĐLU Mustafa ATALAR Cahide AYDIN Yasemin AYDOĐAN Zeynep BAHAR

Serbilgöl BAKIR
Gülen BARAN
Şiyma BARKIN
Ahmet Aydın BELGE
Yücel CAN
Gülseren CANBOLAT
Zübeyde CELEBİOĞLU
Şevket CİNBİR
Erdal ÇAKIR
Rahmi ÇELİKEL
Afife ÇENGELCİ
Nail ÇETİNKAYA
Hacer ÇETİN
Orhan ÇINAR
Figen ÇÖRTÜ
Hurican ÇUFADAR
Ercan DANSUK
Dilek DERMANCIOĞLU
Sait DİLİK
Akın DOĞAN
Şadiye DÖNÜMCÜ
Gülsüm CAMUR DUYAN
Elif EROĞLU
Neşe EROL
Birsen ERSEL
Nilgün GEVEN
Elif GÖKÇEARSLAN
Songül SALAN GÜL
İkbal GÜLPINAR
Figen GÜRSOY
Sezai GÜVEN
Şengül HABLEMİTOĞLU
Oya HAZER
Musa İKİZOĞLU
Nükhet İŞİTEN
Erhan İVELİK
Sibel KALAYCIOĞLU
Muammer KANDEMİR
Aydın KANAT
Ayşe KARADUMAN
Eda KARGI
Hatice KAPTAN
Sabri KAYA
T.Serdar KESLER
Nuray KIRDI
Rahmi KIZILTOPRAK
Alev KULAÇ
Yusuf Ahmet KULCA
Sevil Lale KURT
Ayşenur KURTOĞLU

Nusret MİROĞLU
N.Tomis MİSER
Muammer MUŞMAL
Hasan MUTLU
Nurgül OKTİK
Ümit ONAT
Taciser ONUK
Serdar ORHAN
Atilla OSMANÇELEBİOĞLU
Gülten ÖZDEN
Berka ÖZDOĞAN
Claire ÖZEL
Ahmet ÖZYANIK
Figen PASLI
Ahmet Cemal RUHİ
Sevgi SABAHEK
Salih SANDALCI
Osman SARI
Abdülkadir SARI
Mehmet SEYMAN
Ali SEYYAR
Feza SOLMAZ
Şükran ŞAFAK
Musa ŞAHİN
Seyit Mehmet ŞEN
R.Beder ŞEN
Ünal ŞENTÜRK
A.Nazmi TAŞKIN
Fulya TEKŞEN
Günşel TERZİOĞLU
Beril TUFAN
Adile TÜMER
Gülden TÜREGÜN
Rena USLU
Necmiye ÜN
Hakan YAZICI
Ayşegül YEŞİLDAĞLAR
Osman YILMAZ
Fevzi YIRTIK
Kezban YİĞİTLER
Kadriye YURDAKÖK
Süleyman YÜCEDAĞ
Sadettin YÜCEL
Gülşen ZİNCİRCİ

1.SOSYAL HİZMETLER ŞURASI

YOKSULLUK VE RİSK GRUPLARINA YÖNELİK SOSYAL HİZMETLER

GİRİŞ

Ön Raporda da ifade edildiği gibi ülkemizde ilk kez gerçekleştirilen Sosyal Hizmetler Şurasında ele alınan üç komisyondan birisi “Yoksulluk ve Risk Gruplarına Yönelik Sosyal Hizmetler”dir. Bu komisyon kendi içerisinde ön rapor hazırlık çalışmalarında altı alt grup şeklinde çalışmalarını sürdürmüştür. Şura esnasında Genel Kuruldan gelen öneri üzerine Çocuk ve Aile alt grupları birleştirilmiştir. Ayrıca “Küreselleşme ve Yoksulluk” ile “Risk Grupları ve Medya” alt grupları oluşturulmuştur. Alt grup çalışmaları ön raporda temel olarak yer alan sosyal adalet, fırsat eşitliği, sosyal güvenlik ilkeleri çerçevesinde çalışmalarını sürdürmüştür. Alt gruplar ön raporda yer alan giriş ve teorik bölümleri olduğu gibi benimsemiş, bu çalışmalara ek olarak yeni görüş ve önerileri aşağıda olduğu gibi geliştirilmiştir. Bu ek görüşler aşağıda verilmektedir. Yapılan tartışmalar sonucunda ön rapor önerileri ek önerilerle kaynaştırılarak raporlara son şekil verilmiştir.Tüm alt grup raporları komisyona sunularak komisyon tarafından onaylanmıştır.

Küreselleşme ve karakteristiği olan kapitalizm; 70’li yıllarla birlikte içine girdiği kârlılık krizini, aşma yönünde büyük ve küçük ölçekli mekanizmalar geliştirmiştir.Bu mekanizmalar Dünya Bankası,Uluslararası Para Fonu gibi ulus ötesi örgütler yoluyla özellikle az gelişmiş ülkelerde yapısal uyum ve istikrar politikaları ile yaşama geçirilmiştir.Yapısal uyum ve istikrar politikaları uygulamaları ülkelerde yüksek işsizlik ,yoksulluk ve sosyo-ekonomik eşitsizlikle sonuçlanmıştır.Bu politikalar zamana bağlı dezavantajlı grupları kadınları, çocukları, yaşlıları, göçmenleri fazla etkilemiştir.

Küreselleşmenin öngördüğü devletin küçültmesi tartışmasının amacının ardında ise sosyal devletin tasfiyesi söz konusudur. Sosyal devletin yerini kâr-ciro artışına yönelik çıkarların gerçekleştirilmesini sağlayan düzenleyici devlet almaktadır. Bu da yoksulların parası olanlar için tasarlanmış bir dünyada yaşamaları anlamına gelmektedir. Emeğin ve üretimin yeni örgütlenme biçimleri esenikleşme, esnek iş gücü, iş güvencesinin yerini, değişken sözleşmelerin alması yoksulluğu artırmıştır. Varolan istihdam olanakları ise enformal sektörde özellikle kadın ve çocuk emeği üretiminde yükselmiştir.

Sosyal hizmet ve yardımların, yeni kamu yönetimi yasa tasarısı çerçevesinde yerel yönetimlere bırakılması,kısıtlayıcı ve siyasallaşmayı destekleyici sonuçlara yol açacaktır. Bu durumda, sosyal adalet ve eşitlik yerine oy potansiyeli olan yerel dinamikler/gruplar, seçkinler sosyal hizmet ve yardımların biçimlendirilmesinde etkili olabilecektir. Ayrıca sosyal yardım ve hizmetlerin bölünmüş niteliğine STK’ların ve piyasa süreçlerinin doğrudan müdahil edilme çabaları sosyal yardım anlayışında devletin “sorumluluk ve hesap verebilirlik” ilkelerini de zayıflatmıştır. Bu bağlamda küreselleşme karşısında sosyal hizmetlerin hedefi, perspektifi, birey, hane halkı ve toplum ekseninde sürdürülebilir yaşam kalitesi hizmetlerini sağlayabilmenin yollarına aramaktır.

Toplumsal gelişim ve değişim sürecinde Dünyadaki yeni yapılanma sürecinde kısaca medya olarak tanımlanan kitle iletişim araçları hepimizin de kabul edebileceği gibi en önemli sektörel güçlerden biri haline gelmiştir.

Görsel, yazılı ve işitsel medya olarak çeşitlenen kitle iletişim araçları genelde toplumsal dinamiklerden aldığı bilgiyi kendi bakış açısı ile değerlendirmekte ve yine topluma yani tüketicisine sunmaktadır. Ancak bu öyle yaygın bir sunuşu oluşturmaktadır ki en ücra yerleşim birimindeki bireye bile bir biçimde ulaşabilme imkanı taşımaktadır.

Medya ve sosyal hizmetlerin önemli bir ortak paydaları vardır ki bu payda böyle bir alt grubun oluşma ihtiyacını oluşturmuştur. O payda da insan dır. Medya haber alma özgürlüğü ve özgünlüğü içinde kendi bulunduğu toplumdan insan manzaralarını, kendi birikimiyle yoğurup kendi yorumlarıyla dinleyicisine, izleyicisine, okuyucusuna sunmakta; dinleyici, izleyici ve okuyucuda bu bilgi, haber yada yorumla kendi yargısını ve etiketlerini oluşturmaktadır.

Öneriler

1. Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler

- 1 - Ülke genelinde yapılan sosyal yardımlar asgari ücret düzeyinin altında olmamalıdır.
- 2 - Kurum bakımına alternatif bir hizmet olarak geliştirilen ayni-nakdi yardım, kurum bakım maliyetleri göz önünde bulundurularak, günün şartlarına göre yeniden düzenlenmelidir.
- 3 - Ayni ve nakdi yardımın zorunlu durumlar dışında sürekli olmamasına özen gösterilerek, yardım alan kişilerin kendi kendilerine yeterli olmalarını sağlayacak önlemler alınmalıdır.
- 4 - Bazı durumlarda yardımlar hibe şeklinde değil kredi olarak verilmelidir. Böylece kişiler iş yapma becerileri ortaya çıkarıldığından topluma yük olmaktan kurtarılabilirler. Bunun için "Mikro Finans Yasası " zaman kaybedilemeden hayata geçirilmelidir. Nitekim, Diyarbakır'daki mikro kredi uygulaması buna olumlu bir örnek teşkil etmektedir
- 5 - Sosyal yardım ve Sosyal hizmet veren resmi kurumlarımız tek çatı altında toplanmalı, ilçe bazında teşkilatlanmalı, hizmetlerdeki tekrarların önlenmesi ve eşgüdümün sağlanması için tek bir resmi makam söz sahibi olmalıdır.
- 6 - Ailelerin sosyo-ekonomik durumları kayıt altına alınmalı böylece yoksul kişi ve aileler bilimsel veriler ışığında sağlıklı bir şekilde belirlenmelidir.
- 7 - Gıda bankası, giysi bankası, araç-gereç bankası vb. kuruluşlarla yardımsever halkımızın elindeki fazlalıklar toplanmalı ve ayni olarak ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmalıdır. Nitekim, sivil toplum kuruluşları bu tür yardımlarda başarılı sonuçlar almaktadır.
- 8 - Resmi nitelikli sosyal yardım ve sosyal hizmet kuruluşlarımız , halkımızın gönüllü hizmet verme potansiyelinden yararlanmaya yönelik çalışmalara önem vermeli, gönüllülük sistemini geliştirmelidir. Nitekim bütün sivil toplum kuruluşları halkımızın madden olduğundan daha çok bedenen ve zihnen gönüllü hizmet vermeleri sayesinde ayakta durmakta ve hizmet vermektedir.
- 9 - Medya ile ilişkiler geliştirilmeli ve medyaya verilecek bilgilendirme programları ve reklamlarla, sosyal hizmet kurumlarımızın hizmetleri halkımıza daha iyi tanıtılmalıdır.
- 10 - Sosyal yardım ve sosyal hizmet kurumlarımız, düzenleme ve denetim fonksiyonları kendi uhdesinde kalmak kaydıyla, bazı hizmetleri kendi bünyelerinde üretme yerine bu hizmetleri satın alma yoluna gitmesi halinde daha etkili ve verimli hizmet vermiş olacaklardır.
- 11 - Yoksulluğun giderilmesi sadece devletin görevi olmamalıdır. Toplumun tüm dinamikleri harekete geçirilerek, toplumu tehdit eden bu olgunun ortadan kaldırılması için projeler üretilerek uygulamaya konulması sağlanmalıdır.
- 12 - Eğitimle birebir ilişkili olan yoksulluğun giderilmesi için , özellikle kırsal kesimde projeler geliştirilmeli, yoksul aileler ve çocukları mutlaka eğitilmelidir.
- 13 - Sosyal hizmet kuruluşları, başta büyük şehirler olmak üzere, evsiz ve kimsesiz olup sokaklarda yaşayanlar için, sürekli hizmet verecek gece barınma evleri kurmalıdır.
- 14 - Çağdaş standartlara uygun bir yardım yarası çıkarılarak, hak sahibi olma kriterleri belirlenmelidir.
- 15 - Toplum merkezlerinin açılması, sayılarının çoğaltılması ve profesyonel meslek elemanlarıyla desteklenmesi gerekmektedir.

2. Risk Grupları ve Medya

- 1 - Medyanın vazgeçilmez, inkar edilemez bir güç olduğu gerçeğini ve önemini fark etmemiz gereğidir. Gerçekleştirilen bu alt komisyon çalışması ve raporu ile bu amaca kısmen ulaşılmış durumdadır.
- 2 - Medyadan elit bir grubu çalışmaların içine çekmekte yarar vardır.
- 3 - Sürekli etkili bir işbirliği içinde olunurken sosyal hizmet alanında yapılanlar uygun zamanlarda yapılacak basın toplantılarıyla medya ile paylaşılmalıdır
- 4 - Sadece olumsuz olaylarda karşı karşılaya geliş beklenmemeli olumlu sonuçlarda yan yana gelmelerde başarılı olmalıdır.
- 5 - Medyada yer alan bilgi, haber ve yorumlar etik açıdan incelenmeli ve değerlendirilmelidir

6 - Tüm bu önerilerin oluşumu ve beklide daha fazlasını yapmak için sosyal hizmetler ve medya konusunda işlevsel olabilecek multidisipliner ve multisektöryel bir komisyon yada danışma kurulu oluşturulmalı kısa ve uzun vadede yapabilecekleri projelendirilmelidir.

7 - Bu alanda çalışanlar olarak bireysel sorumluluklarımızın da farkında olarak uygun olmayan haber, yazı vb karşı çıkışlarımızı da yapmak için kendimizi hazır hissetmeliyiz

8 - Medyanın kişinin hak ve mahremiyetini hiçe sayan haber ve yorumlarına ilişkin yaptırımlar ve hukuksal süreç taviz verilmeden devreye girmelidir. Bu bizim hizmet verdiğimiz kitleye karşı profesyonel bir sorumluluğumuzdur.

9 - Sosyal hizmet çalışanları olarak medya ile ilişki ve iletişimimizde sadece medyada korunan sakınan değil medyayı uygulamalarımız, verimliliğimiz, kalitemiz ve gerekli ve yeni sosyal politikalar oluşturmak için işbirliği içinde olmalıyız.

3. Yaşlılara Yönelik Hizmetler

1 - "Yaşlı nüfusun profilinin acilen çıkartılması, beklentileri ve hizmet gereksinimlerinin saptanması" gerekmektedir.

2 - Türkiye'de korunmaya muhtaç yaşlıların belirlenmesine yönelik araştırmalar yapılmalıdır. Özellikle bölgelerde yaşlılarının sorunlarının belirlenmesi çözüm yollarının ortaya çıkarılması açısından her ilde yaşayan yaşlıların durumlarının saha çalışması yoluyla belirlenmesinde yarar görülmektedir.

3 - Yaşlıların temel sağlık ve bakım hizmetlerinden yararlanması esnasında mali, fiziksel, psikolojik, etik, ayrımcı (hizmet sunumuna ilişkin yaş ve yaşa bağlı yeti yetersizlikleri nedeniyle) ve yasal engellerle karşılaşmamaları için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

4 - Huzurevlerinin büyük şehirlerde sağlık merkezlerine yakın, şehir merkezlerinden fazla uzakta olmayan, şehir içi ulaşım araçlarından yararlanabilecekleri alanlarda yer alması, kapasitesinin küçük olması, tek veya iki kişilik banyolu, tuvaletli, suit yada normal oda koşullarında bulunması ve gerekli kullanım alanlarına sahip hem optimal verimliliği sağlayacak hem de yaşlıları sıcak bir ortamda gerçekten huzurlu kılacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Binaların, çok katlı olmaması, merdivenlerin geniş basamaklı olması, katların yarım kat şeklinde oluşması, merdivenlerde tutamak olması, tekerlekli sandalye kullananlar için asansör kapılarının rahat açılabilmesi, giriş yerinde rampa olması, banyo ve tuvalet vb. ortak kullanım alanlarında kapı eşiğinin olmaması gibi fiziksel koşullarının düzenlenmesi özel bakıma ve rehabilitasyona ihtiyacı olan yaşlılara ayrılacak bölümlerin birbirlerinden bağımsız, ihtiyaca cevap verebilecek nitelikte olması gerekmektedir.

5 - Mevcut yaşlı kuruluşları çağdaş mimari ve donanım olanaklarına kavuşturulmalıdır.

6 - Huzurevi hizmetini bir otel hizmetleri olarak görmemek, bir yaşam yeri olarak düzenlenmesine özen gösterilmelidir.

7 - SHÇEK Genel Müdürlüğüne ve diğer sektörlere bağlı yaşlı kuruluşlarındaki özel bakım kapasitesinin artırılmasında yarar görülmektedir.

8 - Yaşlı kuruluşlarındaki özel bakım bölümü kapasitesinin artırılması gerekmektedir.

9 - Yaşlıların kuşaklar arası iletişimini sağlayacak projeler geliştirilmelidir.

10 - Aile içinde/dışında desteğin olmadığı/ yetersiz kaldığı/tercih edilmediği durumlarda da önem kazanan bu destek programlarının resmi yada gönüllü düzeyde yürütülmesi gerekmektedir Ancak personel yetersizliği finansman ve yasal işlerlik olmaması nedeniyle bu hizmet gerçekleştirilememiştir. Sektörler arası işbirliği sağlanarak Evde Bakım Hizmetleri tanımlanmalı, bu tanım içeriğinde sorumluluk ve görev dağılımı yapılmalı ve uygulamaya geçirilmelidir.

11 - Resmi ya da gönüllü yaşlı bakım hizmeti vereceklerin, bu konudaki eğitiminin nasıl verileceği ve standardizasyonunun nasıl olacağı belirlenmesi gerekmektedir. Evde verilen bakım hizmetlerinde bu hizmeti veren elemanların yaşlı bakımı konusunda eğitilmiş olmaları ve hizmet kalitesi standartlarının belirlenmiş olması gerekmektedir.

12 - SHÇEK; Dernek/Vakıflar, Kamu Kurum ve Kuruluşları, özel kuruluşlar ve şahıslar tarafından huzurevi yaptırma girişimlerine yaptığı rehberliği arttırarak sürdürmelidir.

13 - Yasal boşluklar ve sektörler arası işbirliğinin olmaması/yetersiz olması vb. gibi nedenlerle yaşama geçirilemeyen yeni hizmet modellerinin (yaşlı apartmanları, resort evler, istasyon –geçici durumlar için – , vb.) yaşama geçirilmesi sağlanmalıdır.

14 - Kronik hastalıkları nedeniyle uzun süre tıbbi bakımın yanı sıra özel bakım ve gözetim altında bulunması zorunluluğu olan yaşlı bireylere çoğunlukla aile üyeleri, arkadaş ve meslek elemanları tarafından verilen sosyal destek (araçsal yardım ve duygusal yardım) verilmesi, hastanın stresini azaltmada, ruhsal ve fiziksel sapsmalarının giderilmesine katkı vermektedir. Bu konuda toplumsal sorumluluğunun yerine getirmeyen halkın ve devletin toplumsal sorumluluğunu yerine getirerek, yaşlı bireylerin mağduriyetini önleyici düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

15 - SHÇEK Bilişim Projesinin ivedilikle tüm yaşlı kuruluşlarını içerecek şekilde yaşama geçirilmesi gerekir.

16 - 2022 Sayılı Yasa bağlamında yaşlı aylıklarının en az asgari ücrete eşdeğer düzeye getirilmesi gerekmektedir.

17 - 2022 Sayılı yasanın ücretsiz tedavi olanağının ilaç, protez/ortez alımını içeren hizmetlerin yanında, günlük yaşam aktivitelerinde bağımsızlığı artırıcı yardımcı cihazların (Tekerlekli Sandalye, yürüteç,koltuk değneği, baston) da ilave edilmesi gerekmektedir.

18 - Görev yapan personelin sayısındaki yetersizliğin giderilmesi, bunu yaparken de disiplinlerarası yaklaşımın çok önemli olduğunun unutulmaması gerekmektedir.

19 - Her yaşta sağlığın geliştirilmesi hedefiyle yaşlıların “Önleyici ve Koruyucu” temel sağlık hizmetlerinden yararlanması gerekmektedir.

20 - Yaşlılara yönelik hizmetlerde tıbbi tedavi hizmetinden faydalanmalarında yaşlıların işleminin çabuklaştırılması ,hizmetin kalitesinin artırılması için “Geriatri Hastaneleri” veya Üniversite yada Devlet Hastanelerinde Geriatri Birimlerinin bulunması ve yaşlıların direkt bu bölümden hizmet alması gerekmektedir.

21 - Yaşlıların hayattan kopmadan yaşamlarını sürdürebilmelerine katkı sağlayacak sosyal ve sportif faaliyetlere,hobilere toplumun yaşlanmadan önce hazırlanması için eğitim ve yönlendirmelere ağırlık verilmelidir.

22 - Yaşlılar ve yaşlı hizmetleri ile ilgili kavramlar yeniden gözden geçirilerek yaşlıları rencide etmeyecek şekilde belirlenmelidir.

23- Yaşlıların ölüm korkusunu azaltmaya yönelik gerekli dini ve psiko-sosyal yönlendirmelerin yapılması gerekmektedir.

24 - Yaşlılarımızın daha huzurlu ve ekonomik kaygıdan uzak bir şekilde yaşamlarını sürdürebilecekleri kendi ailelerinin yahut gönüllü ailelerin yanında bakımlarına yönelik teşvik edici program ve çalışmalar yapılmalıdır.

25 - Kurum içi ve kurum dışı bakımevlerindeki yaşlıların daha huzurlu ve mutlu olmalarını sağlayabilmek için SHÇEK öncülüğünde diğer dernek, vakıflar,Milli Eğitim, Üniversite ve Diyanet gibi kurumlarla işbirliği ve koordineli çalışmalara ağırlık verilmelidir.

26 - Tüm dünyada yaşam süresinin uzaması ile birlikte yaşlıların ihtiyaç duyduğu kaliteli bir yaşam için gerekli önleyici, koruyucu ve tedavi edici yaklaşımlarla ilgili çalışma ve hizmetlerin yoğunlaştırılması ve standartların geliştirilmesi için destek verilmesi, yeni gelişmelerin yaygınlaştırılması ve bilimsel çalışmaların teşvik edilmesi ve bu faaliyetlerin hükümetlerin ulusal programlarında yer alması gerekmektedir.

27 - Yaşlı hizmetlerinde hedef, sağlıklı yaşam ve kaliteli yaşam ile fonksiyonel bağımsızlık düzeyi artmış bir yaşlılık döneminin sağlanmasıdır. Bu nedenle sağlıklı yaşlanma için çalışmalar yaparken yetersizliğe neden olan hastalıkların da riskinin azaltılmasının yollarını aramak ve koruyucu yaklaşımların ön plana çıkartılması gereklidir.

28 - Yaşlıya hizmet verecek merkezlerin organizasyonunda kısa ve uzun süreli hedefler göz önünde bulundurulmalıdır.

29- Yapılan yeni düzenlemelerle yaşlılara hizmet amacıyla kurulan derneklerin yaşlı kuruluşları dışına çıkarılması, gönüllü çalışmaları olumsuz etkilemektedir. Bu düzenlemeden sosyal hizmet amaçlı derneklerin muaf tutulması gerekmektedir.

30- Yaşlılık alanında çalışan tüm meslek elemanlarının düzenli aralıklarla Hizmetiçi-Hizmetdışı eğitimden geçirilmelidir,

31- **Yaşlıların sosyalizasyonunu sağlayıcı önlemler alınmalıdır,**

32- Özürlü bireylerin eğitimi için devlet destek vermektedir. Yaşlıların bakımı için de bu önemlidir. Huzurevi ücreti ve evde bakım maliyetini destekleyici girişimlerin yapılması (ekonomik desteği sosyal güvenlik kurumlarının vermesi) gerekmektedir,

33- **Özel huzurevlerinin fiziksel koşullarının düzeltilmesi, Yönetmelikte aksayan yönlerin değiştirilmesi gereklidir,**

34- **Yaşlanma 2002 Uluslararası Eylem Planı doğrultusunda hazırlanacak Ulusal Eylem Planı kamuoyunda tartışmaya açılmalıdır,**

35- **Yaşlıların çevresi tarafından (başta ekonomik olmak üzere) istismarını önleyici tedbirlerin alınmalıdır,**

36- Yaşlı bakım elemanı yetiştirmeye yönelik projenin yaygınlaştırılması gerekmektedir,

37- **Yaşlı Kreşleri (Gündüzlü Bakım Evleri) sayısının artırılması gerekmektedir.**

38- TBMM 'nin gündeminde yer alan Sosyal Hizmetlerin yerel yönetimlere devrini de içeren yasa taslağının sosyal hizmetlerle ilgili maddesinin gözden geçirilmesinde yarar görülmektedir. Zira, sosyal hizmetlerin yerel yönetimlere devri hem çalışanlar hem de sosyal hizmet müracaatçıları açısından yerel insiyatiflerin etkisi altında kalmasına yol açacaktır. Bu durum sosyal hizmetlerin adil ve insani dağılımındaki mevcut sorunlarına yeni sorunlar eklenmesine neden olacaktır.

4. Küreselleşme Ve Yoksulluk

1 - Yoksullara götürülecek sosyal hizmetler devletin sağladığı hizmetleri küçültme, azaltma, özelleştirme programları dışında tutulmalıdır.

2 - Yoksulluğa destek için ayrılan bütçe güçlendirilmeli, ancak bu bütçenin kullanımı için çok titiz bilimsel çalışmalar yapılmalıdır. Bu durum varolan aynı/nakdi yardım programının başından itibaren uygulama ilkeleri ile ele alınarak değiştirilmesini gerektirmektedir.

3 - Komisyonumuz, akut yoksulluğun etkilerini azaltmaya yönelik yardımların katkısını önemli bulmakla birlikte yoksullukla mücadelede stratejisi sosyal adaleti temel alan yapısal dönüşümü hedeflemelidir. Yoksul haneleri insani ve sosyal kapital yatırımını güçlendirici sosyal hizmet ve çalışmalar yönelmelidir.

5. Engellilere Yönelik Sosyal Hizmetler

1 - Devlet, engelli bireylerin hakları, yükümlülükleri, ihtiyaçları, katkı ve potansiyelleri hakkında etkin rol almalıdır.

2 - Engelliliğin önlenmesi ve rehabilitasyonunu hedefleyen programlar için stratejik ortaklıklar geliştirilmelidir

3 - Engellilere yönelik veri tabanı oluşturulması sağlanmalıdır.

4 - Engellilere yönelik hizmetleri ve kalitesini artırmaya ve standardizasyonunu sağlamaya yönelik çalışmalar oluşturulmalıdır.

5 - Koruyucu, önleyici ve erken tanıya ilişkin çalışmalar yapılmalıdır.

6 - Engelli bireylerin toplum içerisinde desteklenmesine yönelik spor, sanat, kültür faaliyetleri gibi sosyal yaşam destek programları geliştirilmelidir.

7 - Engelli bireylerin ailelerini toplum içerisinde desteklemeye yönelik projeler geliştirilmelidir.

8 - Engellilere yönelik hizmetleri planlama, programlama ve sunma aşamalarına engellilerin ve ailelerinin, bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerinin, ilgili sektörlerin katkı ve katılımları sağlanmalıdır.

9 - Mesleki eğitim sağlayan iş atölyelerinin yaygınlaştırılması ve korumalı işyerlerinin oluşturulması sağlanmalıdır.

10 - Engellilere uygun çevresel düzenlemelerin yapılmasının sağlanması.

11 - Engelli bireylerin bilgiye ulaşma ve iletişimini sağlamak amacıyla her türlü iletişim olanakları kolaylaştırılmalı. Engellilere yönelik posta sisteminde özel servisler oluşturulmalı.

12 - Kurum bakımına yönelik bölgesel ihtiyaç programı oluşturulmalıdır.

13 - Milli Eğitim programları içerisinde sağlıklı çocuklar ve aileleri için engellilerle ilgili engellinin, eşitlik ve topluma tam katılımcı yönlerini anlatan konulara programlarda yer verilmelidir.

14 - Milli Eğitim Bakanlığı ile müşterek çalışmalar yapılarak milli eğitimin her kademesinde durumu uygun olan engelli bireylerin diğer sağlıklı bireyler ile birlikte eğitim yapma olanaklarının sağlanması.

15 - Kimsesiz, sosyoekonomik seviyesi düşük engelliler için yeme içme ve bazı sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak, günübirlik bakım evleri tesis edilmelidir.

16 - Rehabilitasyon hizmet politikaları belirlenirken, konu ile ilgili meslek alanlarından 'danışmanlık' hizmeti alma anlayışı ciddi bir şekilde ele alınmalıdır. Konu ile ilgili tüm toplumsal tarafların tam ve etkin katılımı sağlanmalı, görev ve yetkileri yasa ile belirlenmelidir. Bu doğrultuda 'Rehabilitasyon Bilimsel Danışma Kurulu' ve buna bağlı alt çalışma grupları oluşturulmalıdır.

17 - Rehabilitasyon alanında verilen çeşitli hizmetler bir bütünün parçalarıdır ve birbirini tamamlayan hizmetlerdir. Rehabilitasyon hizmetleri, engelliliğin başladığı andan itibaren, çeşitli meslek gruplarının birlikte ve aynı anda başlattığı ve sürekliliği olan hizmetler bütünüdür. Ülkemizde engellilere verilen hizmetlerin organizasyonunda, sunumunda ve yürütülmesinde çeşitli kamu ve özel kuruluşlar yer almaktadır. Bu kuruluşların hizmet alanları birbirine karışmakta ve bir yetki karmaşası yaşanmaktadır. Aynı durum rehabilitasyon hizmeti veren kuruluşların ruhsatlandırılmasında, hizmet kalitesinin ve mali boyutunun denetlenmesinde de yaşanmaktadır. Bunları bir düzene sokmak amacıyla benzer hizmeti veren bazı kamu kuruluşlarının birleştirilmesi, sorumluluk ve hizmet alanlarının sınırlarının belirlenmesi ve bu kamu kuruluşlarının birbirini tamamlayıcı ve birbirleri ile uyum içinde çalışmalarını sağlayacak olan bir üst 'çatının' oluşturulmasına gerek vardır. Mevcut gibi görünen çatının oluşturulma şekli ve işlevsel etkinliği tartışılmalıdır.

18 - Rehabilitasyon hizmeti sunumunda çalışan meslek gruplarının tanımı, yetki ve sorumluluklarını belirleyen yasa ve tüzükler çağdaş bir anlayışla ele alınarak yeniden hazırlanmalıdır.

19 - Rehabilitasyon hizmet sunumunda bulunan tüm kuruluşların fiziki çevre ve mimari özellikleri engelli standartlarına uygun yapılandırılmalı ve araç gereç donanımının yeterli hale getirilmesi sağlanmalıdır.

20 - Özel sektörde rehabilitasyon hizmeti veren kuruluşların amaçları dışında çalışmalarını ve istismalarını önlemek amacıyla, personel, araç, gereç, donanım ve fiziki çevre özelliklerinin belirlenmesi, ruhsatlandırma işlemlerinin bir esasa bağlanması, kamuca hizmet karşılığı yapılacak ödentilerin düzenlenmesi ve etkin denetimlerin yapılması sağlanmalıdır.

21 - Sosyal hizmetler alanında toplam kalite yönetiminin teorik ve pratik yönleriyle uygulanmasına yönelik çalışmaların başlatılması.

22 - Koruyucu sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla engelli bireylerin doğmasını önleyici önlemlerin alınması, bu konuda uygun danışma ve hastalıklarla ilgili erken tanı ve tedavi yöntemlerinin eğitim

23 - Sosyal hizmet sunumunda gerekli personelin yetiştirilmesi ve ihtiyaca yönelik yeterli sayıya ulaşması için YÖK genelinde girişimde bulunulması.

6. Aile Ve Çocuk Hizmetleri

1 - DPT ile Aile Araştırma Kurumunun işbirliğinde aile ve çocukla ilgili sosyal hizmet alanlarında akademik bir kurul oluşturularak kapsamlı araştırmalar yapılmalıdır ve yeniden yapılanma bu araştırma sonuçlarına göre düzenlenmelidir. Araştırmalarda aşağıdaki konulara değinilmelidir:

- Sosyal hizmete ihtiyacı olan ailelerin sosyal kültürel durumları, ihtiyaç alanlarının belirlenmesi,
- Kurumların fiziki koşullarının, kapasitelerinin, hizmet kalitelerinin ve durumlarının saptanması,
- Çocukların katılımı ile çocukların bakış açılarını yansıtan araştırmalar yapılması,
- Hizmet götürüleceklerin sayısının tespit edilmesi,

2 - Sosyal Hizmet yaklaşımı içinde aile kavramı yeniden tanımlanmalıdır ve aileye yönelik hizmetler yeniden düzenlenmeli ve güçlendirilmelidir.

3 - Çocuk, kadın ve aileye yönelik yürütülen hizmetlerde minimum standartlar belirlenmeli ve standartların uygulanması hizmet öncesi ve içi eğitimler ve denetlemelerle sağlanmalıdır.

4 - Yoksulluk sınırı altında bulunan 18 milyon kişiye SHÇEK'in mevcut kapasitesi ile hizmet vermesi olası değildir. Bu bağlamda ulusal bir çocuk ve aile politikası geliştirilmeli ve hizmet çeşitliliğinin, personel sayı ve kalitesinin artırılması sağlanmalıdır.

- 5 - Denenmiş başarılı sosyal hizmet uygulamaları ülke genelinde yaygınlaştırılmalıdır.
- 6 - Sokakta yaşayan ve çalıştırılan çocukların korunması, eğitim ve rehabilitasyonu konusunda başta İstanbul Valiliğince olmak üzere büyük illerde uygulanan "Sokakta Yaşayan ve Çalıştırılan Çocukların Korunması Projesi" gibi olumlu modellerin uygulama sonuçları değerlendirilerek başarılı uygulamaların ülkemiz genelinde yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.
- 7 - SHÇEK hizmetleri yerelde belediyelere değil il özel idarelere devredilmelidir.
- 8 - Aileye her türlü sağlık güvencesi sağlanmalı,
- 9 - Aileye yönelik sosyal yardımların tek bir çatı altında toplanması ve yapılan yardımların miktar ve biçimlerinin günün koşullarına uygun hale getirilmesi sağlanmalıdır. Bu hizmeti alan ailelerin güçlendirilmesi, sorunlarla baş etme becerisi kazandırılmasına yönelik hizmetler geliştirilmelidir.
- 10 - Ailelerin göç etmelerinin önlenmesine yönelik olarak kendi yörelerinde ekonomik-politik yönden desteklenmesi sağlanmalıdır,
- 11 - Göç eden ailenin kente uyumuna yönelik hayata bağlanma ve umutsuzluk giderici, parçalanmayı önleyici çalışmalar yapılmalı, eğitim ve psiko-sosyal hizmetler toplum merkezleri, aile danışma merkezleri, çocuk ve gençlik merkezleri aracılığıyla verilerek ailenin kente uyumu sağlanmalıdır.
- 12 - Aile planlamasına yönelik mevcut politikaların toplumun her kesiminde tanıtılması ve uygulamaların yaygınlaştırılması çalışmaları yapılmalıdır.
- 13 - Doğal afetlerde ve/veya toplumsal krizlerde aileye yönelik acil hizmetler verilmelidir.
- 14 - Suça karışan/itilen çocukların korunması, eğitim ve rehabilitasyonuna cevap verecek "çocuk gözlem evlerinin" çocuk mahkemeleri yasası hükümlerine uygun olarak düzenlenmesi ya da bu ihtiyaca cevap verecek çağdaş bir düzenlemeyi tanımlayan yasa değişikliği yapılmalı ve ivedilikle çağdaş bir kurum olarak yapılandırılmalıdır.
- 15 - Cezai ehliyeti olmayan çocuklara yönelik tedbirlerin uygulanabilmesi için sosyal hizmet kurumlarında gerekli alt yapı (nitelikli personel görevlendirilmesi, personel eğitimi, kuruluşlarda gerekli fiziki koşullar) sağlanmalıdır.
- 16 - Ruh sağlığı bozuk olan ve tedavi sonrasında kendisine bakacak kimsesi olmayan kişiler için sosyal hizmetler yeni bakım hizmeti oluşturmalıdır.Tedavi sonrasında hastanın hastalığa neden olacak ortamdan uzaklaştırılması amacı ile koruma ve uyum sağlamaya yönelik hizmetler geliştirilmelidir.
- 17 - Erken yaşta yapılan evlilikler ve akraba evliliklerinin önlenmesi amacı ile aileler ve toplumda eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- 18 - Çocuk annelerin çocuklarını sağlıklı ve bilinçli bir şekilde yetiştirebilmelerine yönelik hizmetler oluşturulmalı, bu hizmetler toplumdaki gönüllü kişiler ve sosyal hizmetler aracılığı ile yapılmalıdır.
- 19 - SHÇEK aile ve çocuklara götürülecek hizmetlerde yerel yönetimlere ve bu konuda çalışan diğer kurumlara danışmanlık yapmalıdır,
- 20 - Sağlık Bakanlığınca başlatılan anne çocuk sağlığı hizmetleri MEB, SHÇEK ve STK'ların işbirliğince yaygınlaştırılmalıdır.
- 21 - Aile üyelerinden birinin cezaevine girmesi veya herhangi bir sebeple aileden ayrılması sonucunda geride kalan diğer aile üyelerinin yaşamlarını sağlık ve güven içinde sürdürebilmelerini sağlamak amacı ile maddi ve psiko-sosyal hizmetler geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.
- 22 - Göçer aileler için (roman aileler, yabancı uyruklu aileler , mevsimlik işçiler, vb) fakirlik, işsizlik, eğitimsizlik vb. sorunların çözümü için yeni hizmetler geliştirilmelidir. Göçer ailelerin eğitimi ve sosyal yönden yönlendirilmelerini sağlamak üzere gezici (mobil) sosyal hizmet servisleri kurulmalıdır. Bunun yanı sıra yaşamlarını mevsimlik göçlerle sürdürmek zorunda olan aileler için göç mevsimi dışındaki zamanlarda özellikle çocuklarının eğitimlerinin sağlanmasına yönelik MEB'le işbirliği içerisinde özel programlar geliştirilmelidir.
- 23 - Aile kurmaya aday kişiler için sağlıklı bir aile yapısını oluşturma, olumlu bir aile üyesi olma ve gelecekte nitelikli çocuklar yetiştirme bilincini geliştirmek amacıyla özel eğitim ve yönlendirme programları uygulanmalıdır.
- 24 - İlk ve orta öğrenim programına eklenecek ek bir müfredatla çocuklara aile hayatı eğitimi verilmelidir. Bu eğitim programı içerisinde çocuğun cinsel bilgiler ve belli bir bilinç alması da sağlanmalıdır.

25 - Ebeveynlerin özellikle annelerin aile içi sorunlar, ailenin bütünlüğünü çocuk-aile ilişkilerini sarsıcı ve tehdit edici boyuta gelmeden sosyal hizmet kuruluşlarına başvurma ve onlardan yardım isteme bilincini geliştirici bir tanıtım ve yönlendirme programları geliştirilmelidir.

26 - Ailelerin ve çocukların SHÇEK'e ulaşmasını zorlaştıran formaliteler azaltılmalı ve toplumda hizmetlere ulaşma konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır.

27 - Aileyi ekonomik olarak kurum ve kuruluşlara bağımlı kılmadan öncelikle kendine yeterli olmasını sağlayacak hizmetler geliştirilmelidir.

28 - Korunmaya muhtaç çocuk ve koruma tedbirleri ve koruma kararı kavramları yeniden tanımlanmalıdır.

29 - Çocukların mümkün olduğunca aile ve yakın çevrelerinde bakımları teşvik edilmelidir.

30 - Hizmetler çocuk odaklı olarak tekrar yapılandırılmalıdır.

31 - Sosyal hizmet doğası itibariyle disiplinler arası çalışan bir meslek olması sebebi ile çocuk hakkında alınacak koruma kararı sürecinde çocuğun sadece ailesi değil varsa okuldaki durumu, çevresi ve bunun dışında varsa çocuğun genel sağlığı veya ruh sağlığıyla ilgili uzman kişilerle görüşülerek durumu değerlendirilmelidir. Mahkemeye önerilecek rapor içerisinde tüm bu hususların değerlendirilmesine özen gösterilmelidir.

32 - Kurum bakımına alınan çocuğun en kısa sürede aile yanına dönebilmesi için aile ve yakın çevreye yönelik mesleki çalışmaların başlatılarak, gerekli rehberlik hizmetlerinin verilmesi önem kazanmaktadır. Öz ailesine döndürülmesi mümkün olmayan çocukların Evlat Edindirme hizmetinden yararlandırılmaları yönünde çalışılmalı, Koruyucu Aile hizmetini yaygınlaştırmak için diğer kamu ve özel kurumlarla işbirliği içinde çeşitli bilinçlendirme ve özendirici çalışmalar düzenlenmeli, koruyucu ailelere yapılan ödemeler, çocuğun kurum bakımındaki maliyeti göz önüne alınarak gerçekçi rakamlara dönüştürülmelidir. Yalnız ekonomik nedenle kurum bakımı altına alınan çocukların ailelerinin aynı nakdi yardımla desteklenerek aile ortamında kalmalarının sağlanmasına yönelik düzenleyici çalışmaların yapılması gereklidir.

33- Her ilde kurum bakımına alınmaları zorunlu olan 0-18 yaş arası çocukların kardeşleri ile birlikte hizmet alabilmeleri sağlanmalı, çocukların çok sayıda çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu değiştirmeleri engellenmeli, özellikle yuvalarda sık personel değişiminden kaçınılmalı ve ülkemizde çok az sayıda örneği olan küçük kapasiteli kuruluşlar (grup evleri, mahalle içinde bağımsız evler vb.) yaygınlaştırılmalıdır.

34 - Kurum bakımı altında olan çocukların kurumsallaşmadan az etkilenmeleri ve toplumla içiçe yaşamaları amacıyla kurum dışındaki her türlü sosyal faaliyetten (sinema, tiyatro, çocuk kütüphaneleri, gösteriler, şenlikler, kamplar, vb.) yararlandırılmaları sağlanmalıdır.

35 - Yeniden yapılandırılacak bu küçük kuruluşlarda çocukların yaş grubu dikkate alınmaksızın ev yaşamının gerektirdiği sorumlulukları (bir anne veya abla modeli üstlenen erişkinin sorumluluğunda yaşam becerilerinin kazandırılması) alarak yaşamaları sağlanmalıdır.

36 - Kurum bakımına alınan çocuklar hakkındaki velayet ve vesayet konusunda yaşanan sorunları giderici yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Kurum bakımına alınan çocukların haklarının korunması amacıyla kamu vesayetinin kanunlaştırılması yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

37 - 3413 sayılı Yasanın yeniden gözden geçirilerek çocukların sadece bu Yasadan yararlandırılması amacıyla kurum bakımına alınmaları önlenmeli ve halen kurum bakımında olan çocukların iş garantisi nedeniyle öğrenimlerine devam etmedeki isteksizliklerini giderici düzenlemeler yapılmalıdır.

38 - Yetiştirme yurtlarında kalan 13-18 yaş çocuklarının ergenliğe dair sorunlarını çözecek hizmetler verilmelidir. Toplumla bütünleşmeleri geliştirilmelidir.

39 - 13-18 yaş grubunda olup çeşitli nedenlerle öğrenimine devam edemeyen yetiştirme yurtlarındaki çocukların meslek edindirme eğitimlerinin kurum dışında yapılmasına özen gösterilmelidir.

40 - 18 yaşından sonra kuruluştan ayrılan korunmaya muhtaç gencin topluma hazırlanması ve kazandırılmasına yönelik projeler yaygınlaştırılmalıdır.

41 - Sokak çocukları ve çalışan çocuklar konusunda var olan Çocuk ve Gençlik Merkezlerinin nitelik ve nicelikleri artırılmalı, çocuğun sokakta çalışıyor ve yaşıyor duruma gelmeden önce tespit edilerek gerekli

rehberlik, danışma ve destek hizmetlerinin verilebileceği koruyucu/önleyici sistemlerin güçlendirilmesi sağlanmalıdır.

42 - Çocuk ve Gençlik Merkezleri, çocukların özellik ve niteliklerine uygun bir şekilde ayrılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. İhmal ve istismar edilen, sokakta çalışan, sokakta yaşayan, psikolojik rahatsızlığı olan vb. gruplar için ayrı ayrı ihtisaslaşmış çocuk ve gençlik merkezleri açılmalıdır.

43 - Ana-babaların ve çocukların hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirici eğitim programları düzenlenmeli, çocuğunu ihmal ettiği düşünülen ailelerin bu programlara katılmalarını zorunlu kılıcı yasal düzenlemeler oluşturulmalıdır.

44 - Çocuk Hakları Sözleşmesi hükümlerinin uygulamaya tam olarak aktarılabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

45 - Çocuk annelerin (18 yaşından önce evlilik dışı birliktelik sonucu gebe kalan ve/veya anne olan çocuklar) gebelik döneminde bilgilendirilmesi, ihtiyaç duydukları hizmetin verilmesi ve annelik rolünü benimseyerek çocuklarına sahip çıkmaları konusunda desteklenmeleri sağlanmalı, böylece çocuğun yuvaya verilmeden aile birlikteliğinin devam ettirilmesi sağlanmalıdır.

46 - Yetiştirme yurtlarında ve çocuk yuvalarındaki engelli çocukların mümkün olduğu ölçüde engel tür ve dereceleri de dikkate alınarak rehabilitasyon merkezlerinde bakımı sağlanmalıdır. Var olan yatılı rehabilitasyon ve bakım hizmetlerinin küçük gruplarda yapılması sağlanmalıdır.

47 - 15 yaş altında bulunan suç işlemiş veya suça eğilimi olan çocuklar için Adalet Bakanlığı ile işbirliği yapılarak bu çocuklar sağaltımı amacıyla istasyon kuruluşların açılması sağlanmalıdır.

48 - Taciz, tecavüz ve cinsel istismara konu olmuş çocuklara verilecek hizmetlerde sistem iki aşamalı olmalı bu çocuklar için ilkadım ve ileri rehabilitasyon merkezleri olmalıdır. Bu konuda İstanbul Valiliğince geliştirilen ve uygulanan model yaygınlaştırılmalıdır.

49 - SHÇEK çocuk yuvaları yönetmeliği ve korunmaya muhtaç çocuk tanımı yeniden tanımlanmalıdır.

50 - Aile üyelerini çeşitli biçimlerde istismar eden bireylere karşı, ailenin diğer bireylerini koruyucu tedbirler ve programlar geliştirilmelidir. Aile içinde ihmal ve istismar edilen çocukların aile içinde kalması ve taciz eden kişinin aileden uzaklaştırılmasına yönelik hukuksal düzenlemeler yapılmalıdır. Bu konuda ailenin korunmasına dair kanundaki eksiklikler giderilmelidir.

51 - Ayrıca istismar eden kişilere yönelik ceza tedbirlerinin yanı sıra eğitim, tedavi ve rehabilite edici çalışmalar da yapılmalıdır.

52 - İlkadım istasyonları aileye danışma, rehberlik ve destek hizmetlerini de kapsayacak şekilde düzenlenerek yaygınlaştırılmalıdır.

53 - Kuruluşlarda kalan çocuklar eğitimlerine devam etmek istemedikleri takdirde, meslek edindirme kurslarına katılmaları teşvik edilmeli ve hatta zorunlu kılınmalıdır.

54 - Kuruluşlarda çocukların okul sonrası derslerine yardımcı olmaları amacı ile branş öğretmenleri görevlendirilmesi yaygınlaştırılmalıdır.

55 - Personele, çocuğa ihtiyacı olan anne-baba şefkatini verebilmesi amacı ile motivasyonunu artırıcı eğitimler ve teşvikler verilmelidir.

56 - Personel-çocuk ilişkisi yönetmelikte yeniden tanımlanmalıdır. Çocukların "biz olmazsak sizde olmazsınız şımarıklığına" düşmesi önlenmeli ancak meslek elemanlarının da çocuklara mutlak sevgi ve şefkatle yaklaşmasını sağlayıcı düzenlemeler yapılmalıdır.

57 - SHÇEK personel politikasını gözden geçirmelidir. Çocuklarla yüz yüze hizmet yürüten personelin seçimi-görevlendirilmesi ve yer değiştirmesi esasları yeniden düzenlenmelidir. Bu esaslar düzenlenirken koruma-eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinde verimlilik ve devamlılık, sevgi ve bağımsızlık prensiplerini gözetecek bir politika benimsenmelidir.

58 - Aileye yönelik danışmanlık ve eğitim programları geliştirilmeli, ailelere çocuklarına daha iyi bakabilmeleri için erken çocukluk eğitimi ve çatışma çözme becerisi eğitimi geliştirilmeli ve devlet politikası olarak alınıp yaygınlaştırılmalıdır.

59 - Koruyucu aile yönetmeliği yeniden düzenlenmeli ve Türk aile yapısına uygun bir hale getirilmelidir.

60 - Koruyucu aile hizmeti profesyonelleştirilmelidir (ailelere eğitim verilmesi yoluyla).

61 - Sanayi sektöründe çalışan çocuklara yönelik sanayi sitelerinde rehberlik hizmet merkezleri yaygınlaştırılmalıdır.

62 - Verilen hizmetlerden yararlananlara yönelik sağlıklı bir kayıt sistemi geliştirilmelidir.

63 - Madde bağımlılığı gün geçtikçe artmaktadır. Sorunun daha da büyümesini önlemeye yönelik koruyucu ve önleyici hizmetler geliştirilmeli, çocuklara çatışma çözme yetileri ve hayat becerileri kazandırılmalıdır.

64 - Madde bağımlısı çocuk ve ailelere yönelik hizmetler incelenmeli, değerlendirilmeli ve başarılı örnekler yaygınlaştırılmalıdır (ör. Başarılı bulunması halinde İstanbul'da hizmete sunulan UMATEM, EMATEM ve ÇEMATEM'ler gibi).

65 - Kentlerde zor durumda olan çocuklar için Acil Eylem Planı hazırlanmalıdır.

66 - Çocuk ve gençlerin hayat becerilerini geliştirmeye katkıda bulunmak üzere spor ve sosyal kültürel aktivitelere yönlendirilmesi çalışmaları yaygınlaştırılmalıdır.

67 - 18 yaş üstü gençlerin hayata hazırlanmasına yönelik destek çalışmaları yapılmalıdır.

68 - Kolluk ve mahkeme sistemi ve Adalet Bakanlığına bağlı kurumlarda sunulan sosyal hizmet çalışmaları arasında koordinasyonun sağlanması ve çağdaş uygulamalar doğrultusunda yeniden yapılandırılması ve bu çalışmalar sürecinde ailelere verilecek danışmanlık hizmetlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

69 - Mülteci ve göçmen çocuklar ile doğal afete maruz kalmış çocukların özel ihtiyaç grubu olduklarından hareketle sığınmacı, mülteci veya doğal afetlere maruz kalmış kişilere verilecek hizmetlerde çocuklara yönelik eğitim, rehberlik ve destek programları kurumlar arası işbirliği çerçevesinde hazırlanmalıdır.

70 - Medyanın çocukların sorunlarına duyarlı hale getirilmesi ve olumsuz yayınlardan kaçınmaları sağlanmalı ve reklam amacı ile çocukları istismar etmeleri kesinlikle önlenmelidir.

71 - Toplumun SHÇEK kuruluşlarına karşı olumsuz bakışını ortadan kaldırmak amacıyla verilen hizmetleri tanıtıcı çalışmalar yapılmalı, toplumun çocuk yuvası ve yetiştirme yurtlarını tanıması sağlanmalıdır.

7. Kadınlara Götürülen Sosyal Hizmetler

1 - Kadın konukevleri/sığınma evleri ve toplum merkezlerinin sayılarının ve var olanların hizmet etkinliklerinin artırılabilmesi veya yararlanıcıların özellikleri dikkate alınarak çeşitlendirilebilmesi için bu kuruluşların tasarruf tedbirleri kapsamı dışında tutulmaları, olanaklar ölçüsünde bütçeden daha çok pay almaları sağlanmalı ve bu kuruluşların meslek elemanı ihtiyacı karşılanmalıdır.

2 - Siddete maruz kalmış ve hiçbir yerden yeterli geliri olmayan kadınların sağlık kurul raporlarının tanzimi de dahil olmak üzere sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaları sağlanmalıdır.

3 - Eğitim; kadının çalışma yaşamına katılması ve daha nitelikli işlerde yer almasını olumlu yönde etkileyen önemli bir faktördür. Kadının istihdamındaki engellerin ortadan kaldırılmasını amaçlayan politikaların varlığına ihtiyaç vardır. Kadın-erkek arasında fırsat eşitliğinin sağlanması yönünde, toplumsal bilinçlendirmenin yapılması gerekir. Kız çocuklarının okullaşması konusundaki engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik politikalara önem verilmelidir. Kadınların kendilerine yetecek bir yaşam standardına kavuşabilmek için yeterli bir eğitimden, mesleki beceriden geçmeleri sağlanmalıdır.

4 - Kadınların toplumsal yaşama katılımını destekleyecek, kadını gerek kamusal alanda ve gerekse özel alanda görünür kılacak uygulama ve politikaların varlığına ihtiyaç duyulmaktadır.

5 - Kadınların çalışma yaşamına katılımlarını kolaylaştırıcı sosyal alt yapının güçlendirilmesine önem verilmelidir. Bu kapsamda kreş ve gündüz bakımevleri ile çocuk klüplerinin sayıca artırılması, istismar mağduru kadınlar için bu kuruluşlardan çocuklarının ücretsiz yararlanması sağlanmalıdır.

6 - Ev işlerinde çalışan kadınlar bir kanun kapsamında durumları değerlendirilerek sosyal koruma programına dahil edilmelidirler.

7 - Kadınların insan hak ve özgürlükleri kapsamında toplumda eşit bireyler olarak varolmalarının sağlanmasına yönelik çalışmalar ile hakları ve bunları nasıl kullanacakları konusunda bilgilendirilmeleri gereklidir. Bu konuda kamuoyunun aydınlatılmasına yönelik programların kitle iletişim araçları yoluyla

yapılması sağlanmalı ve yasal düzenlemelere gidilmelidir. Örneğin 2022 sayılı yasa yeni Medeni Kanun ile uyumlandırılarak, yaşlı aylığı alan kadınlara yönelik eşitsizlikler kaldırılmalıdır.

8 - Kadınlar ve yoksulluk ilişkisi homojen ve tek düze bir gerçeklik değildir. Bu anlamda farklı kesimlerin kadınların farklı ihtiyaçları belirlenmeli ve hizmetler buna göre yapılmalıdır.

9 - Anne ölümlerinin çoğu önlenemez nedenlerden kaynaklanmaktadır. Kadınların gebelik öncesinden başlayarak gebelik süresince ve doğumdan sonra bakım ve kontrollerinin sağlanması gerekir. Bu nedenle aile planlaması hizmetlerinin bütüncül bir yaklaşıma sahip olması ve doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası bakım hizmetleri birincil basamak sağlık kurumlarında da verilmelidir.

10 - Kadınların siyasi yaşamda olması, seçilme ve atamayla gelen tüm karar mekanizmalarında erkeklerle eşit oranda temsil edilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, eşitlikçi kotaların konulması yoluyla kadınların siyasi yaşamda daha çok rol alabilmeleri sağlanmalıdır. Tüm karar ve denetim mekanizmalarında kadınlara en az %30 kota tanınması gereklidir. Bu bakımdan kadınların karar alma süreçlerine katılımını sağlayacak mekanizmaların oluşturulması ve çalıştırılması hem genel açıdan yoksullukla hem de özelde kadın yoksulluğuyla mücadelede etkin bir araçtır.

11 - Medyanın, kadınları bir cinsel obje olarak değil, bunun yerine kadınları yaratıcı, kalkınma sürecine katkıda bulunan ve ondan yararlanan önemli insanlar olarak sunması sağlanmalıdır.

12 - Medyada özellikle genç ve ileri yaş kadınlara yönelik eğitici, geliştirici, destekleyici ve insan hakları ve bu hakların kullanımına ilişkin eğitim programları yer almalıdır.

13 - Ülkemizde kadına yönelik verilerin derlenmesi ve analizi için yöntemler geliştirmeli, bunun için de uygulayıcıların ve akademisyenlerin birlikte çalışması ve işbirliğinin yapılması gereklidir.

14 - Kadına yönelik araştırma ve uygulama projelerinde kadının kendisini, sorunlarını ve yaşadıklarını daha rahat ifade etmesine olanak tanıyıcı katılımcı yöntemlerin kullanılması sağlanmalıdır.

15 - İşgücündeki enformelleşme ile sosyal güvenceden yoksun, her türlü istismara, tacize ve tehdide açık ve korumasız olan işlerde çalışmak zorunda kalan kadınlara ilişkin çalışmalar yapılmalı ve iş yerinde kadınlar için bir güvence ve koruma yapısı oluşturulmalıdır.

16 - Özellikle çeşitli kamu hizmetlerinden yararlanmak isteyen kadınların yaşamını kolaylaştırmak için yerel yönetimlerle iş birliği yapılmalıdır.

17 - Yardım ve desteğe gereksinim duyan kadına yönelik hizmetlerin planlanması ve uygulanması konusundaki karar ve yetki mercilerinde öncelikle kadın çalışanların yer alması sağlanmalıdır.

18 - Sorunlu kadınlara "erişilebilirlik – ulaşılabilirlik" ağı SHÇEK ve diğer kadın kuruluşlarının ortak çalışmalarıyla gerçekleştirilmelidir.

19 - Kadın trafiği ve kadın göçünün engellenmesi konusunda ulusal ve uluslararası kuruluşlarla SHÇEK işbirliğine girmelidir.

Genel Öneriler

1 - Toplumda herhangi bir nedenle üretime katılmayanları, toplumdan dışlananları, sosyal risk altında kalanları insan hak ve özgürlükleri perspektifinde koruyacak ve geliştirecek, toplumun mevcut koşullarına ve değişen durumuna uygun çağdaş sosyal politaların yeniden oluşturulması gerekir.

2 - Toplumda "gerçek" ihtiyaç gruplarının belirlenmesine yönelik bilimsel araştırmalar yapılmalıdır.

3 - Ülkemizde sosyal hizmetlere yönelik mevcut kayıt sistemi geliştirilmelidir.

4 - Bireyin korunmasına yönelik hizmetlerin mümkün olduğu ölçüde kendi yaşam ortamlarında verilmesi ve bu tür ortamların yerini alabilecek hizmetlerin (koruyucu aile, evlat edinme, ayni-nakdi yardım gibi) yaygınlaştırılmasına özen gösterilmelidir.

5 - Kurum bakımı hizmetlerinden özellikle kurumsallaşma olgusunun ortadan kaldırılmasına yönelik düzenlemelerin yapılarak gerekli koşullarda kurum bakımının da küçük gruplar halinde sürdürülmesi üzerinde durulmalıdır.

6 - Ülkemizde tedavi odaklı sosyal hizmetler, koruyucu ve önleyici nitelikte yaygınlaştırılmalıdır.

7 - Sosyal hizmetler kalkınma planlarının temel bileşenlerinden biri olmalıdır.

8 - Hizmetlerin verilmesinde önemli bir unsur olan personelin;

Tüm sosyal hizmet kuruluşlarında görevli olan personelin nicelik ve niteliğinin geliştirilmesi,

Sosyal hizmetlerin doğasında yer alan ekip çalışmasının yaygınlaştırılması,
Meslek elemanlarının görev tanımlarına uygun bir şekilde görev yapmasının sağlanması,
Kurumda norm kadro uygulamasının hayata geçirilmesi,
Kurum ve kuruluşlarda ücret adaletsizliğinin önlenmesi,
Hizmetin gereği açısından özellikle çalışan ara personele yönelik ücret politikasının hayata geçirilmesi,

9 - Toplumda tüm ihtiyaç gruplarına yönelik algılama, duyarlılık ve bilinci arttırmak amacı ile özellikle sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde çalışmalar yaygınlaştırılmalıdır.

10 - Göç ve göçe bağlı olarak ortaya çıkan sosyal sorunlara yönelik hizmetler üretilmelidir.

11 - İkincil sosyal hizmet alanlarında (sağlık,suçluluk, eğitim, aile planlaması) sosyal hizmetler verilen hizmetlerdeki mesleki yaklaşımların etkinliğinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

12 - Çağdaş standartlara uygun temel bir sosyal yardım yasası çıkarılarak, farklı yasal düzenlemeler yerine bu temel yasa içinde bütünlüğün sağlanması ve hak sahibi olma kriterlerinin düzenlenmesi gerekmektedir.

13 - Sosyal hizmetlerin değişen koşullara uyumunu sağlamak için sosyal hizmet ve sosyal yardım uygulamalarının etkililiğini değerlendirmeye yönelik araştırma ve ölçümlerin yapılması gerekmektedir.

14 - Sosyal hizmet ve sosyal yardımlarda bireyin hak sahibi olma açısından, daha mesleki bir yaklaşımla değerlendirme ve incelemesinin yapılması; inceleme ve değerlendirmeyi yapan meslek elemanların aldığı mesleki kararların geçerli olmasına yeterince özen gösterilmesi gerekmektedir.

15 - Başta engelliler olmak üzere genel olarak verilen rehabilitasyon hizmetlerinde, bireylerin normal toplumsal yaşama katılması amaçlanmalıdır.

16 - STK'ların sosyal hizmet süreçlerine daha etkin katılımını sağlayacak tedbirler alınmalıdır.Bu konuda 5072 sayılı kanunla son yapılan düzenlemede olduğu gibi STK'ların ve gönüllülerin sosyal hizmet kuruluşları ile ilişkilerini zorlaştıran, hatta gönüllüleri katılımdan uzaklaştırabilecek yaklaşımlardan vazgeçilmelidir(Kuruluşlarda çok önemli hizmet destekleri sağlayan dernek ve vakıfların bu yasa dışında değerlendirme yapılması sağlanmalıdır).

Sonuç

Sosyal hizmet ve sosyal yardımların, ihtiyaç sahipleri için bir "lütufl" değil sosyal hukuk devletinin bir gereği olarak sosyal bir "hak" olduğu ön planda olmalıdır. Sosyal hizmet ve sosyal yardım uygulamaların insanın haysiyet ve onuruna yakışır bir biçimde verilmesi sağlanmalıdır.

Kalkınmanın vazgeçilmez unsurlarından olan sürdürülebilir kalkınma, insani gelişme, katılım, insan kaynaklarının gelişmesi konularında sosyal hizmet ve sosyal yardımlara yer verilmelidir.

Sosyal hizmet, toplumun yardımına en çok ihtiyacı olanlara daha çok önem verse bile, her kategorinin içinde bulunduğu özel durum uyarınca değişiklik gösteren mesleki uygulama tüm nüfusu kapsamalıdır.

I. SOSYAL HİZMETLER ŞÛRASI

İkinci Komisyon

TOPLUMSAL GELİŞME ve SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN ETKİLİLİĞİ SONUÇ RAPORU

KOMİSYON ÜYELERİ

Başkan	:	Mine TEKELİ
Başkan Yardımcısı	:	Ali Rıza ABAY
Raportörler	:	Hakan AÇAR Şenay GÖKBAYRAK Özcan KARS
Üyeler	:	Refia AKÇAN Aysel Köksal AKYOL Orhan ALİMOĞLU N.Öğuzhan ALTAY Kamil ALPTEKİN Nilgün ATALAY Çiğdem AYHAN Lütfullah BİLGİN Filiz CAN Turgay ÇAVUŞOĞLU Orhan Yavuz ÇİL Meftun DALLI Şükran DANIK H. Namık DEMİR Halit DOLAŞ Ergün Emre DURUK S. Sevim EREL Mehmet ERGÜN Zerrin YÖNEY FIRAT Hamza GÜVEN Vedat İŞIKHAN Birsen KARACAOĞLU Sultan KARATAŞ S. Nevzat KORKMAZ Öğuz Kaan KÖKSAL Ayşe LİVANELİOĞLU Aydanur MARAL A.Hamdi NAYIR Hıfzı ÖZCAN Kamil ÖZDEN Ertürk ÖZDİLEK Necmettin ÖZERMEN Ali Rıza ÖZMEN Mehmet ÖZTÜRK Ayşegül SOMÇELİK Mustafa Ruhi ŞİRİN Cengiz UĞURLU

GİRİŞ

STÖ'ler toplumsal gelişmenin vazgeçilmez unsurudur. Türkiye'de sivil toplum konusunda toplumsal bilinç henüz gelişmemiş ve toplumsal katmanlar arasında bir anlayış birliği oluşmamıştır. Gelişmiş ülkelerle kıyaslandığı taktirde sivil toplum örgütlerinin yetersiz kaldığı, özlenen etkinliğe ve yaygınlığa ulaşamadığı görülmektedir.

29 Ocak 2004 Tarihli Resmi Gazetede kamu kuruluşları yararına çalışan dernek ve vakıfların kuruluş isimlerini kullanamayacağı belirtilmiştir. Bu Kanun hükümleri çerçevesinde "Kanunla Kurulan Dernek ve Vakıflar" kapsam dışında tutulmaktadır. Bu Yasa ile kamudan STÖ'lere kaynak aktarımı olanaksız hale gelmiştir. Bu durum STÖ'lerin önündeki sorunlardan biridir.

Toplumun STÖ'lere bakışı belirlenmelidir. Vatandaşın "devlet yapsın" görüşü sivil toplum fikrinin önündeki en büyük engeldir.

STÖ'lerin ana işlevi amaçlara yönelik katılım sağlama, amaçlar doğrultusunda savunuculuk, kamuoyu oluşturma, toplumsal süreçlerdeki karar alma mekanizmalarına katkı sağlamak ve toplumsal hizmetler üretmektir.

STÖ'lerin toplumsal yararının, taraflarca objektif kriterlere göre değerlendirilmediği tespit edilmiştir.

Finansman ve yönetim açısından tümüyle Devlete bağlı kalan vakıf ve dernekler gerçek STÖ değildir. STÖ' yü oluşturan unsurlar arasında oldukça geniş tartışma yapılmış olup kesin bir karar varılamamıştır. Ancak ortak olan görüş, STÖ' lerin ortak değer üretmeleridir.

En genel anlamıyla sivil toplum, kendiliğinden ve kendi iradesiyle mevzuat çerçevesinde örgütlenen topluluklardan oluşan toplumdur.

Komisyununun doğrudan ilgi alanına girmemekle beraber, sosyal hizmetlerin merkezi yönetim aracılığıyla yürütülmesinin; sosyal hizmetlerin ulusal düzeyde eşit, dengeli, etkin ve yaygın bir şekilde dağılımının sağlanması açısından daha doğru olacağı görüşü üzerinde uzlaşmıştır.

SORUNLAR

- Gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında Türk toplumunda gönüllü sivil örgütlenmeler konusunda yetersizlikler vardır. STÖ'ler yeterli etkinliğe, yaygınlığa ve sayıya ulaşamamıştır.
- STÖ'ler her zaman beklenen performansı gösterecek durumda değildir.
- STÖ'lerin hizmetlerinde koordinasyonsuzluk, iletişimsizlik ve hizmet tekrarları vardır.
- STÖ kavramı ülkemizde tam olarak oturmamıştır. Bunun yanı sıra Sivil Toplum kültürü gelişmemiştir. STÖ' lerin tanımlanmasında kavram karmaşası yaşanmaktadır.
- Devlet STÖ'ler arasında eşitsizlik yaratmaktadır (kamu üniversiteleri ile vakıf üniversiteleri arasındaki yaklaşım farkı gibi).
- Toplumda STÖ' lerin gerekliliği ve vazgeçilmezliği konusunda bilinç yetersizliği vardır.
- Bazı STÖ' ler yapısal olarak büyüdükçe toplumdan uzaklaşmakta ve bürokratik engeller koyarak çevrelerine yabancılaşmaktadır.

STÖ – Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler

- SHÇEK STÖ'lere eşit bir şekilde yaklaşmalıdır.
- SHÇEK'te ülke ölçekli koordinasyon birimi oluşturulmalıdır. Burada multi-disipliner yaklaşım izlenmelidir.

- SHÇEK- STÖ ilişkilerinde etik kurallar dikkate alınmalıdır.
- Yayın ve dokümantasyon çalışmaları yapılmalıdır.
- STÖ'lerin SHÇEK ile yaptığı protokoller gözden geçirilmeli ve güncelleştirilmelidir.

ÖNERİLER

- STÖ' ler bağımsız olmalıdır.
- STÖ' ler kişilerin gönüllü potansiyelini ortaya çıkaracak yapılar olmalıdır.
- STÖ' ler kendi kendine yetebilmelidir.
- Demokratikleşme adına STÖ' ler gönüllülük esasına dayalı oluşmalıdır.
- STÖ'ler arasında bir uzmanlaşmaya gidilmelidir.
- STÖ'ler arasında koordinasyon sağlanmalıdır.
- Denetleme mekanizması STÖ'lerin gönüllülük özelliklerini zedelemeyecek düzeyde olmalıdır.
- STÖ'ler arasında bir ağ kurma çalışması yapılmalıdır. Kurulan ağlar çalıştırılmalıdır.
- Bir kamu kuruluşu yararına birden fazla STÖ kurulmuştur. Aralarında işbirliği eksikliği vardır. Kuruluş derneklerinin çalışma esasları netliğe kavuşmalıdır.
- Sosyal hizmet kuruluşlarının yapımı için vergi indirimi sağlanmalıdır. (eğitim ve sağlık alanında olduğu gibi).
- STÖ'ler ile devlet arasındaki ilişkiler tartışılmalı ve devletin işbirliği sağlanmalıdır.
- Kamu hizmetini desteklemek için kurulan STÖ'lerin yapısı ve niteliği tartışılmalı ve netleştirilmelidir.
- SHÇEK kuruluş derneklerinin farklı bir biçimde değerlendirilmesidir. STÖ yöneticileri ve kamu çalışmalarının ilişkileri etik ilkeler ışığında yeniden gündeme alınmalıdır.
- STÖ'lerin uluslararası işbirliğinde dikkatli davranmaları bir ihtiyaç olarak göze çarpmaktadır.
- STÖ-SHÇEK ilişkisi farklılaşmalıdır.
- STÖ'lerin devlet tarafından finansal olarak desteklenmesi tartışılması gereken konulardan biridir.
- Dernek ve vakıf yasaları günümüz yasalarına göre yeniden düzenlenmelidir.
- SHÇEK STÖ'lerden beklentilerini tanımlamalıdır. SHÇEK-STÖ ilişkisi bir model oluşturacak tarzda yeniden ele alınmalıdır.
- Devlet, üniversite ve STÖ arasında bir işbirliği modeli geliştirilmelidir.
- STÖ-devlet ve özel sektör işbirliğinin yapılamamasının doğurduğu çeşitli sıkıntılar vardır. STÖ-Devlet ilişkisinde taraflar birbirlerini geliştirici tarzda bir ilişki kurmalıdır. Devlet STÖ'lerin önüne engel oluşturmamalıdır.
- Sivil toplum örgütleri araştırma ve uygulama merkezleri kurmalıdır ve bu yönde bilgi kaynaklarını desteklemelidir.
- STÖ'ler model üretmeye çalışmalıdır.
- STÖ'lerde "kamu yararına çalışma" tanımlanmalıdır.
- STÖ-SHÇEK-Üniversite-Yerel yönetimler arasındaki işbirliği yeniden tanımlanmalıdır.
- STÖ'ler finansal açıdan denetlenmelidir.
- Devlet tüm STÖ'lere eşit yakınlık ve eşit uzaklıkta olmalıdır.
- STÖ'lerin çalışmalarında "etik değerler" dikkate alınmalıdır.
- SHÇEK çalışmalarında ulusal ölçekli politikalar ve standartlar belirlemeli, bu yönde eğitim, izleme ve mali denetim yapılmalıdır.
- SHÇEK hizmetlerini yürütürken STÖ'ler ve yerel yönetimlerle "gönüllü ortaklık" sağlamalıdır.
- STÖ çalışmalarını hızlandırmak için katılımın önündeki engeller kaldırılmalıdır.
- Türkiye'deki STÖ'lerin üye profili çıkarılmalıdır. Üyelikte gönüllü katkının sürekliliği sağlanmalıdır.
- STÖ'ler gönüllülük esasına dayanan kuruluşlar oldukları için kar ve kazanç güdüsüyle devlete hizmet satmalarının etik bir davranış olamayacağı sonucuna varılmıştır.
- STÖ'lerin kendi oluşturdukları model çalışmalar kamu tarafından desteklenmeli, sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.
- STÖ'ler gönüllü kapasitelerini geliştirme yönünde çalışmalar yürütmelidir.

- Sosyal Hizmetlerin daha çağdaş daha bilimsel daha evrensel ve rasyonel verilebilmesi için üniversitelerle daha etkin entegrasyon yolları aranmalıdır. Üniversite gençliğinin sosyal hizmetlerde ve STÖ'lerde daha etkin ve daha katılımcı rol üstlenmeleri gerekir.

I. SOSYAL HİZMETLER ŞÛRASI

Üçüncü Komisyon

AVRUPA BİRLİĞİNE UYUM SÜRECİNDE SOSYAL HİZMETLERİN YENİDEN

YAPILANDIRILMASI

SONUÇ RAPORU

KOMİSYON ÜYELERİ

Başkan : Ertan KAHRAMANOĞLU

Başkan Yardımcısı : Avni ÖZKAYA

Raportörler : Can Umut CİNER
Kasım KARATAŞ
Aliye Van HETHOF

Üyeler : Mustafa ADIGÜZEL
Emrah AKBAŞ
Recep AKDUR
Yaşar Kemal ARSLAN
Turhan AYVAZ
Yusuf Solmaz BALE
İbrahim BARK
Ufuk BEYAZOVA
Yıldız BIÇAKÇI
Filiz BİRİNCİ
Ayşe BÖHÜRLER

Ali Rıza BÜYÜKUSLU
Necdet BAYTOK
Hasan CANPOLAT
N.Nedim CİVAOĞLU
Müge ÇELEBİCAN
Mustafa DAMAR
Nevin DİRİK
Tülay DOĞAN
Nevin ERACAR
Selahattin ERDEN
Cevdet Sunay EREN
Ülker ERGİN
M.Bayar ERKILIÇ
Kadir FİDANCI
Demet GÜNEŞ
Mustafa KARACAN
Hülya KAYIHAN
Fatih KILIÇ
Ahmet KONROT
Selma METİNTAŞ
Atilla OSMANÇELEBİOĞLU
Şükran SEVİMLİ
Fatih ŞAHİN
Ali ŞİMŞEK
Durmuş ŞİMŞEK
Ula PIETERS
Meltem TAN
Umut TUGAY
Hürriyet UĞUROĞLU
Mine UYANIK
Saadettin YÜCEL
Hülya YÜCEL

GİRİŞ

Türkiye değişmekte ve değişmenin sonucu olarak çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunlar bir yanıyla bütünsel kalkınma sorunlarımızın bir yansıması bir yanıyla da kalkınmanın önündeki engel durumundadır. Bu engellerin ortadan kaldırılması ya da etkilerinin en aza indirilmesi Anayasamız gereğince devletin görevleri arasındadır.

Tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar özel bir ihtisas alanıdır ve sosyal koruma sisteminin vazgeçilmez bir unsurudur. Sosyal hizmetler ve sosyal yardım sektörü içerisinde algılanması gereken işlevlerin mevcut yapıda çok büyük bir dağınıklık içinde yer aldığı görülmektedir. Bu dağınıklığın giderilmesi teması **Birinci Sosyal Hizmetler Şûrasının** da önemli gündem maddelerinden birisidir.

Bilindiği gibi sosyal hizmetler alanında her ülkenin kendine özgü deneyimleri vardır. Bu bağlamda Türkiye’de, Osmanlı’dan günümüze bir çok yasal ve örgütsel değişimin yaşandığı bilinmektedir. Cumhuriyet Döneminde merkezi yönetimin, belediyelerin ya da her iki kesimi de içinde barındıran karma yapının egemen olduğu dönemler yaşanmıştır. Örgütlenmede farklı eğilimler ağırlıkla çocuk koruma sisteminde ortaya çıkmaktadır. Bu konuda gelinen son nokta ise karma yapıdır.

Türkiye’de sosyal hizmetler SHÇEK Yasası ve uygulamaları ile, bir ölçüde, belirli bir otorite altında toplanmış ise de halen dağınık biçimde var olan hizmetler bir sorun olmaya devam etmektedir. Örneğin, gençlere yönelik sosyal hizmetler, yaşlı refahı hizmetleri, özürülü, kadın ve ailelere yönelik sosyal hizmetler, birbirinden ayrı ve dağınık bir şekilde* varlıklarını sürdürmektedir. Uygulamalar hizmetlerdeki dağınıklığın, önemli ölçüde etkililik ve verimlilik sorunları doğurduğunu göstermektedir.

Öte yandan sosyal yardımlarla ilgili olarak gerek hizmet sunumu gerek finansman yönünden ciddi bir dağınıklığın olduğu bilinmektedir: 3294 Sayılı Yasa gereği kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve yine bu yasa gereği il ve ilçelerde kurulan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, 2828 Sayılı Yasa gereği SHÇEK tarafından verilen ayni ve nakdi yardımlar, 2022 Sayılı Yasa gereği Emekli Sandığına verilen sosyal yardımlar, Sağlık Bakanlığının sorumluluğundaki yeşil kart uygulamaları, 4109 Sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Yasa gereğince Belediyeler tarafından verilmekte olan sosyal yardımlar ve daha pek çok yasal düzenleme içinde yer alan çeşitli tip ve özellikteki sosyal yardımlar bir yandan kaynak, bir yandan örgütsel etkililik, bir yandan da uygulama standartları bakımından ciddi bir dağınıklık görüntüsü vermekte; bu dağınıklığın topluma bedeli ağır olmaktadır.

Sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında halen insan gücü yönünden de büyük dar boğazlarla karşı karşıya kalındığı bir gerçektir. Kuşkusuz bir sistemin etkili bir biçimde işlemesi ve hizmetlerin doyurucu bir biçimde gereksinim içinde olanlara hakkıyla ulaştırılması insan gücünün niteliği ile yakından ilişkilidir. Ancak, bugün özellikle Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog, Çocuk Gelişimci gibi profesyonel elemanların yeterli sayıda sistemde yer almamış olması önemli sorunlar yaratmaktadır.

Toplumsal değişme ile beraber birey-toplum sorunları ve gereksinimleri değişmektedir. Bu değişim birey-toplum sorunları ve gereksinimleri ile doğrudan ilişkili olan sosyal hizmetler alanında da yeniden yapılanma gereksinimi doğurmaktadır. Bu gereksinimin bir yansıması olarak son yıllarda yeniden yapılanma yönünde çeşitli platformlarda çalışmalar yapılmaktadır. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar, 58. Hükümetin hazırladığı ve kamuoyuna ilan ettiği Acil Eylem Planı ve Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı yeniden yapılanmaya dair niyetlerin yansıdığı temel metinler olmuştur.

---

*Örneğin Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde verilmekte olan yoksul aile çocuklarının orta öğretim ve üniversite çağındaki çocuklarına sunulan yurt hizmetleri, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından yürütülen gençlik merkezleri, Emekli Sandığı tarafından verilen yaşlı bakım hizmetleri, belediyeler tarafından verilen yaşlı bakım hizmetleri v.b.

SOSYAL HİZMETLERDE YENİDEN YAPILANMANIN TEMEL İLKELERİ

1-Sosyal hizmetler ve sosyal yardım sistemi, sosyal güvenlik ile iş ve istihdam sektörlerinin yanı sıra "Sosyal Koruma Sisteminin" ayrılmaz bir alt ögesidir.

2-Sosyal hizmetler ve sosyal yardımların bütünleştirilmiş bir yönetsel yapı içinde oluşturulması esastır.

3-Sosyal hizmetler ve sosyal yardımların iane/lütuf temeline değil "hak" temeline dayalı olarak gerçekleştirilmesi esastır.

4-Sosyal hizmetler ve sosyal yardımların toplumun her kesiminin katılımını sağlayacak şekilde ve yerinden yönetim anlayışı çerçevesinde yeniden düzenlenmesi esastır.

5-Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlara ilişkin faaliyet ve programlar devletin denetim ve gözetiminde, halkın gönüllü katkı ve katılımı da sağlanarak bir bütünlük içinde yürütülür.

6-Sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişileri arasında koordinasyon ve işbirliği tesis edilerek güç birliği sağlanması ve mevcut kaynaklara en verimli şekilde işlerlik kazandırılması esastır.

7-Sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yürütülmesi ve sunumunda sınıf, ırk, dil, din, mezhep, bölge vb. farklılıklar gözetilemez; hizmetlerin tüm özel gereksinim gruplarına eşitlik ve sosyal adalet ilkeleri çerçevesinde ulaştırılması esastır.

8-Sosyal hizmetler ve sosyal yardım faaliyet ve programlarının coğrafi ve fonksiyonel görev alanlarının ve yurt sathında dengeli dağılımının görev boşluğu bırakılmayacak şekilde ve toplumun ihtiyaçları göz önünde tutularak planlanması ve düzenlenmesi esastır.

9-Sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında çalıştırılacak personelin seçim ve niteliklerinin belirlenmesinde ve bunların hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesinde hizmetin özellikleri ve hizmete uygunluk dereceleri dikkate alınır.

10-Genel olarak sosyal refaha özel olarak da sosyal hizmetler ve yardımlara GSMH'dan ayrılan kaynakların ülkenin sosyal sorunları ve gereksinimleri ile orantılı olması esastır.

BİR MODEL ÖNERİSİ

Türkiye'nin sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki yeniden yapılanma ihtiyacını karşılayacak en uygun model merkezi ve yerel yönetimin farklı ağırlıklarda temsil edildiği, sivil toplum ve özel girişim ayağını da dışlamayan bir karma yapı, en uygun örgütlenme modeli olarak görülmektedir.

Karma modelde Türkiye'de tüm sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında politika oluşturma, planlama, işbirliği, eşgüdüm, denetim, standart ve norm birliği sağlama işlevlerinin yanı sıra uygulama görevi özel bütçeli kamu tüzel kişiliğine sahip hizmet bakımından yerinden yönetim esasına göre örgütlenmiş bir ihtisas kurumu tarafından sağlanmalıdır. Ancak, bu kurum özellikle uygulama sorumluluğunu belediyeler ve il özel idareleri ile paylaşabilme yeteneğine sahip bulunmalıdır. Bu paylaşımında belediyeler sorumlu oldukları yerleşim yerlerinde sorunların ve gereksinimlerin belirlenmesinde, politika oluşturmada, planlamada, kaynak yaratma, yatırım ve hizmet sorumluluğunun bizzat üstlenilmesi konularında yetkin oldukları ölçüde etkin olmalıdırlar. Yerel düzeydeki bu girişimlerin ulusal ölçekteki karşılıklarıyla olan ilişkilerinin kurulması, yetkin olmayan belediye bölgelerinde ve belediye dışında kalan yerleşim yerlerinde bu hizmetin üstlenilmesi, oluşturulacak ihtisas kurumunun sorumluluğunda olmalıdır. Sosyal yardım programlarının oluşturulması ve hak sahibi muhtaç vatandaşlara sosyal yardım ödemelerinin gerçekleştirilmesi çağdaş bir anlayışla, sosyal hizmetlerle bütünleştirilmiş bir şekilde yerine getirilmek üzere oluşturulacak ihtisas kurumunun sorumluluğuna verilmelidir. Kurulması öngörülen kurum, sivil toplum örgütlerinin sosyal hizmetler ve yardımlar konusunda

etkin rol oynayabilmeleri yönünde teşvik edici, yol gösterici ve koordinasyonu sağlayıcı etkili bir işleve de sahip olabilmelidir.

SONUÇ

Sosyal hizmetler ve sosyal yardım sisteminin yeniden yapılanmasının; Anayasamızda öngörülen sosyal devlet olma ilkesine, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı hedeflerine, Avrupa Sosyal Şartı ve uluslararası sözleşme hükümlerine, Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programına, T.C. 58. Hükümet Acil Eylem Planı hedeflerine uygun bir şekilde oluşturulmasının ülke esenliği yönünden hayati bir özelliğe sahip olduğu kaçınılmaz bir gerçektir.

BİRİNCİ SOSYAL HİZMETLER ŞÛRASI SONUÇ BİLDİRGESİ

1- Şûra, ülkemizin içinde bulunduğu sosyo ekonomik koşullar, hızlı ve sağlıksız kentleşme, işsizlik ve yoksulluk gibi nedenlerle sosyal hizmetlere ve sosyal yardım uygulamalarına duyulan ihtiyacın giderek artma eğilimi gösterdiğini günümüzün bir gerçeği olarak kabul etmektedir.

2- Şûra, bütünleştirilmiş bir sosyal hizmetler ve sosyal yardım sisteminin, sosyal güvenlik sistemi ile birlikte "sosyal koruma sistemi"nin ayrılmaz bir alt ögesi olduğunu kabul etmektedir.

3- Şûra, sosyal hizmetler ve sosyal yardım uygulamalarının evrensel insan hakları kapsamında şekillenmiş olan eşitlik ve sosyal adalet ilkelerine uygun olarak ayrımcılığa yol açmaksızın yerine getirilmesinin önem ve gerekliliğini paylaşmaktadır.

4- Şûra, sosyal hizmetler ve sosyal yardımların iane/lütuf temeline değil "hak" temeline dayalı olarak gerçekleştirilmesi esasını benimsemektedir.

5- Şûra, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlara ilişkin faaliyet ve programların Devletin denetim, gözetim ve sorumluluğunda toplumun her kesiminin (genel yönetim birimleri, yerel yönetimler, özel hukuk tüzel kişileri ve gerçek kişilerin) katılımı sağlanarak bir bütünlük içinde yürütülmesini temel addetmektedir.

6- Şûra, sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişileri arasında koordinasyon ve işbirliği tesis edilerek güç birliği sağlanması ve mevcut kaynaklara en verimli şekilde işlerlik kazandırılmasının önemini vurgulamaktadır.

7- Şûra, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlara ilişkin faaliyet ve programların yerine getirilmesinde coğrafi görev alanlarının ve yurt sathında dengeli dağılımının görev boşluğu bırakılmayacak şekilde ve toplumun ihtiyaçları göz önünde tutularak planlanması ve düzenlenmesini temel bir yöneliş olarak kabul etmektedir.

8- Şûra, sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki yeniden yapılanma ihtiyacını karşılamak üzere, merkezi ve yerel yönetimlerin dengeli ağırlıklarda temsil edildiği, sivil toplum ve özel girişim ayağını da kapsayan bir karma yapının oluşturulmasını bu alanda en uygun örgütlenme modeli olarak kabul etmektedir.

9- Şûra, yukarıda önerdiği modelin tüm sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında politika oluşturma, planlama, işbirliği, eşgüdüm, denetim, standart ve norm birliği sağlama işlevleri ile uygulama görevini yerine getirecek ve Türk sosyal koruma sisteminin içinde etkili bir biçimde yer alabilecek, kamu tüzel kişiliğine sahip özel bütçeli hizmet bakımından yerinden yönetim esasına göre örgütlenmiş bir ihtisas kurumu tarafından hayata geçirilmesini ancak, bu kurumun özellikle uygulama sorumluluğunu belediyeler ve il özel idareleri ile paylaşabilme yeteneğine sahip olmasını önermektedir.

10- Şûra, sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında çalıştırılacak personelin seçimi, niteliklerinin belirlenmesi ve istihdam edilmelerinde ve bunların hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesinde hizmetin özellikleri ve hizmete uygunluğun göz önünde tutulmasının önem ve gerekliliğini vurgulamaktadır.

11- Şûra, sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında kalifiye insan gücü yetersizliğinin hızlı bir biçimde giderilmesini ve halen iki üniversitede (Hacettepe ve Başkent Üniversiteleri) bulunan "sosyal hizmetler eğitim programlarının" çoğaltılarak kısa sürede üniversitelere yaygınlaştırılmasını önermektedir.

12- Şûra, genel olarak sosyal refaha özel olarak da sosyal hizmetler ve yardımlara Gayri Safi Milli Hasıladan ayrılan kaynakların Ülkenin sosyal sorunları ve ihtiyaçları ile orantılı olması esasını benimsemektedir.

13- Şûra, toplumdaki tüm ihtiyaç gruplarına (ihmal ve istismara maruz kalan çocuklar, sokak çocukları gibi özel olarak korunması gerekli çocuklar, özürllüer, muhtaç yaşlılar, yoksullar vb.) yönelik algılama, duyarlılık ve bilinci artırmak amacı ile özellikle sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde çalışmaların yaygınlaştırılmasının önemini vurgulamaktadır.

14- Şûra, sivil toplum kuruluşlarının sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanına daha etkin bir şekilde katılımını sağlayacak önlemlerin alınmasını önemli görmektedir.

15- Şûra, iyileştirici nitelikteki sosyal hizmetlerin yanı sıra koruyucu-önleyici ve geliştirici-değiştirici nitelikteki sosyal hizmetlerin de yaygınlaştırılması gerektiğini kabul etmektedir.

Cafer TATLIBAL
SHÇEK Genel Md. V.
Sosyal Hizmetler Şûrası Divan Bşk. Yrd.

Güldal AKŞİT
Devlet Bakanı
Sosyal Hizmetler Şûrası Divan Bşk.

